

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ЛІНГВОДИДАКТИКИ**

**Кваліфікаційна робота
магістра**

**на тему ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КАТЕГОРІЇ ОЦІНКИ В КОНТЕКСТІ
СУЧАСНОГО АНГЛОМОВНОГО ХУДОЖНЬОГО ДИСКУРСУ**

Виконала: студентка 2 курсу,
групи 8.0352-1 а-з
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.041 Германські мови
та літератури (переклад включно),
освітньо-професійної програми
Мова і література (англійська)
Дубініна Поліна Володимирівна

Керівник д.ф.н., проф. Приходько Г. І.
Рецензент д.ф.н., проф. Козлова Т. О.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет іноземної філології
Кафедра англійської філології та лінгводидактики
Освітній рівень магістр
Спеціальність 035 Філологія
Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно),
перша – англійська
Освітньо-професійна програма Мова і література (англійська)

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. завідувача кафедри

Надточій Н. О.

«_____» _____ 2023 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА
ДУБІНІНІЙ ПОЛІНІ ВОЛОДИМИРІВНІ

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра (проєкту) «Вербалізація категорії
оцінки в контексті сучасного англomовного художнього дискурсу»

Керівник кваліфікаційної роботи (проєкту) Приходько Ганна Іллівна,
д.ф.н., професор

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЗНУ від «11» квітня 2023 року № 516-с

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи (проєкту) 5 грудня 2023 р.

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проєкту)

теоретичні засади дослідження категорії оцінки; класифікації оцінки;
художній текст; контекст

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

1) здійснити огляд теоретичних джерел; 2) розглянути класифікації оцінки; 3)
проаналізувати різні підходи до класифікації оцінки; 4) з'ясувати основні
функції оцінки; 5) визначити особливості взаємовпливу контексту і оцінки.

5. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи (проєкту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Приходько Г.І., д.ф.н., проф.	05.05.2023	05.05.2023
Розділ 1	Приходько Г.І., д.ф.н., проф.	15.06.2023	15.06.2023
Розділ 2	Приходько Г.І., д.ф.н., проф.	05.09.2023	05.09.2023
Висновки	Приходько Г.І., д.ф.н., проф.	15.10.2023	15.10.2023

6. Дата видачі завдання 05.05.2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи (проєкту)	Примітка
1.	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх аналіз	травень 2023	виконано
2.	Добір фактичного матеріалу	травень 2023	виконано
3.	Написання вступу	червень 2023	виконано
4.	Написання теоретичного розділу	серпень 2023	виконано
5.	Написання практичного розділу	вересень 2023	виконано
6.	Формулювання висновків	жовтень 2023	виконано
7.	Проходження нормоконтролю	грудень 2023	виконано
8.	Одержання відгуку та рецензії	грудень 2023	виконано
9.	Захист	грудень 2023	виконано

Автор роботи несе персональну відповідальність за відсутність в роботі несанкціонованих текстових запозичень (академічного плагіату)

Магістрант _____
(підпис)

П. В. Дубініна
(ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____
(підпис)

Г. І. Приходько
(ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено
Нормоконтролер _____
(підпис)

Е. О. Веремчук
(ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Дипломна робота – 66 стор., 86 джерел

Об'єкт дослідження: конституювання оцінки під впливом контексту в художньому дискурсі.

Мета роботи: розкриття особливостей вербалізації оцінки в мікро-, макро- та мегаконтексті.

Теоретико-методологічні засади: розвідки категорії оцінки, які здійснили І. Є. Буяр, О. М. Вольф, Н. В. Гуйванюк, Т. А. Космеда, Т. Коць, М. Bednarek, R. Breeze, I. Olza, T. Myroniuk, P. R. R. White.

Отримані результати: Категорія оцінки – одна з найважливіших семантичних категорій мови. Вона вивчається в тісному зв'язку з поняттям, емоцією, мисленням, що відносяться традиційно до сфери філософії, психології, логіки. Лінгвістів цікавлять оцінки (переважно емоційні) з точки зору їх ідентифікації, категоризації в лексико-семантичній системі мови: відображення в компонентному складі її семантики, розподілу по різних типах лексики, участі у створенні «мовної картини світу» та її семантичної інтерпретації, реального функціонування в мові. У словниковому складі всіх розвинених мов світу присутня лексика, яка висловлює оцінне ставлення лінгвосоціуму до феноменів оточуючого середовища і представляє таким чином лінгвістичну універсалью. Інтенсивна розробка окремих аспектів аксіології, так само як і численні розвідки загальнотеоретичного характеру, стимулювали значний інтерес до аксіологічної проблематики, що істотно поповнило наші сучасні уявлення про оцінку.

Ключові слова: аксіологія, категорія оцінки, класифікації оцінки, контекст, мікроконтекст, макроконтекст, тематичний контекст

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ КАТЕГОРІЇ	
ОЦІНКИ.....	6
1.1 Оцінка як міждисциплінарний феномен.....	6
1.2 Шкала та структура оцінки.....	12
1.3 Оцінка як когнітивний феномен.....	20
1.4 Оцінка як прагматичний феномен.....	22
1.5 Оцінка у фокусі когнітивно-дискурсивної парадигми знання.....	25
РОЗДІЛ 2 РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ КАТЕГОРІЇ ОЦІНКИ В	
КОНТЕКСТІ ХУДОЖНЬОГО ДИСКУРСУ.....	30
2.1 Контекстуальна детермінованість реалізації оцінного висловлювання... 30	30
2.2 Взаємовплив оцінки та контексту.....	35
2.3 Конституювання оцінки під впливом мікроконтексту.....	39
2.4 Конституювання оцінки під впливом макроконтексту.....	43
2.5 Конституювання оцінки під впливом мегаконтексту.....	50
ВИСНОВКИ.....	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	60
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ.....	65

ВСТУП

Категорія оцінки – одна з найважливіших семантичних категорій мови. Вона вивчається в тісному зв'язку з поняттям, емоцією, мисленням, що відносяться традиційно до сфери філософії, психології, логіки. Лінгвістів цікавлять оцінки (переважно емоційні) з точки зору їх ідентифікації, категоризації в лексико-семантичній системі мови: відображення в компонентному складі її семантики, розподілу по різних типах лексики, участі у створенні «мовної картини світу» та її семантичної інтерпретації, реального функціонування в мові. У словниковому складі всіх розвинених мов світу присутня лексика, яка висловлює оцінне ставлення лінгвосоціуму до феноменів оточуючого середовища і представляє таким чином лінгвістичну універсалію.

Інтенсивна розробка окремих аспектів аксіології, так само як і численні розвідки загальнотеоретичного характеру, стимулювали значний інтерес до аксіологічної проблематики, що істотно поповнило наші сучасні уявлення про оцінку.

Детальним дослідженням категорії оцінки займались І. Є. Буяр, О. М. Вольф, Н. В. Гуйванюк, Т. А. Космеда, Т. Коць, М. Bednarek, R. Breeze, Т. Myroniuk, P. R. R. White тощо.

Серйозні досягнення в описі окремих фрагментів оцінно-орієнтованого мовного простору в працях І. М. Колегаєвої, Я. Р. Федорів, роблять можливою спробу створення цілісної картини – комплексного опису взаємовпливу оцінки та контексту в англomовному художньому дискурсі.

Незважаючи на очевидні успіхи, досягнуті у формуванні уявлення про лінгвістичну оцінку, її презентації, види, способи формування, сфери дії на всіх рівнях мовної структури, дослідження реалізації оцінки в різних видах контексту є недостатньо вивченим.

Актуальність роботи базується на необхідності виявлення специфіки та закономірностей взаємодії оцінки й контексту, що послугує додатковою базою

для комунікативно-прагматичного та когнітивного підходу у дослідженні особливостей контекстуальної детермінованості реалізації оцінки.

Наукова новизна полягає у спробі власного дослідження особливостей формування оцінки у різних видах контексту.

Об'єктом дослідження даного дипломного проєкту є конституювання оцінки під впливом контексту в художньому дискурсі.

Предметом в свою чергу виступає вивчення специфіки взаємозв'язку та взаємодії оцінки й контексту.

Метою наукової розвідки є всебічне розкриття особливостей вербалізації оцінки в мікро-, макро- та мегаконтексті.

Для дослідження поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання**:

- 1) дослідити генезис понять цінність та оцінка;
- 2) з'ясувати місце категорії оцінки в сучасній лінгвістиці;
- 3) схарактеризувати когнітивно-прагматичний потенціал оцінки;
- 4) визначити особливості взаємовпливу контексту і оцінки.

Матеріалом дослідження стали 785 дискурс-фрагментів, що містять оцінку, відібраних методом суцільної вибірки із сучасних англомовних художніх текстів.

Методи дослідження. Основні методи аналізу визначаються метою та завданнями дослідження. В роботі основними є метод суцільної вибірки, описовий і компонентний аналіз, метод контекстуального аналізу, метод систематизації, аналізу та синтезу.

Практична значущість наукової роботи полягає у можливості використання її результатів у лекційних курсах з лексикології, стилістики, при розробці спецкурсів з когнітивної лінгвістики й прагматики, на практичних заняттях з інтерпретації тексту.

Робота пройшла **апробацію** на 1-ій науково-практичній студентській конференції. Результати дослідження представлено в 1 публікації:

1. Дубініна П.В. Вербалізація категорії оцінки в контексті сучасного

англомовного художнього дискурсу. *Збірник наукових праць студентів, аспірантів і молодих вчених «Молода наука-2023»* : у 5 т. Запоріжжя : ЗНУ, 2023. Т. 1. С. 173–174.

Структура роботи: дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків, додатку та списку використаної літератури.

У вступі подано загальні відомості про дану наукову працю, починаючи від умотивування теми, мети, завдань, актуальності дослідження, визначення об'єкту, предмету та структурування роботи.

У першому розділі подаються загальні відомості про лінгвістичний статус оцінки, розглядається шкала і структура оцінки, її когнітивно-прагматична сутність.

Другий розділ містить власний аналіз контекстуальної обумовленості репрезентації оцінки.

У висновках подано узагальнені результати проведеної роботи.

Загальна кількість сторінок 73, кількість використаних джерел 86.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ КАТЕГОРІЇ ОЦІНКИ

1.1 Оцінка як міждисциплінарний феномен

У сучасній науці про мову зростає активність дослідження проблем пов'язаних з численним проявом людського фактору. На сьогоднішній день мовознавці все частіше розглядають мову «як найважливіший засіб передачі та зберігання інформації». Акцент вивчення людини поставив питання про те, як особистість сприймає оточуючий світ та вербалізує свої знання про нього. Результати цього осмислення пояснюється за допомогою суб'єктивно та прагматично орієнтованого підходу, а саме – когнітивного.

Посилення уваги до когнітивних та комунікативно-прагматичних досліджень не могли не торкнутися і категорії оцінки у мові, оскільки сама оцінка не існує поза людської особистості, її діяльності, інтересів, потреб, цілей тощо [Вороновська 2015, с. 155–156; Brandt 1993]. У процесі пізнання та під час спілкування людина не може не виражати свого відношення до нього. Пізнаючи світ, ми усвідомлюємо значимість того чи іншого об'єкта, тобто оцінюємо його. В процесі пізнання останнього і під час спілкування людина не може не виражати свого відношення до світу. Вона живе в оточенні цінностей і діє в чітко обкресленому ціннісному середовищі, яке усе більш стає надбанням його творчості [Арутюнова 1973, с. 84]. Пізнаючи об'єкти і явища матеріального і духовного світу, ми усвідомлюємо значущість того або іншого об'єкту, тобто оцінюємо його, відносимо його властивості до категорії позитивних або негативних якостей. Цінність як поняття, що фіксує позитивні або негативні ознаки будь-якого предмету або явища, проявляє себе як складний феномен, що має як суб'єктивні, так і об'єктивні моменти. У філософії цінності визначаються матеріальні або духовні по своєму характеру

явища, які мають позитивну значущість для особи, тієї або іншої соціальної групи, суспільства в цілому і служать засобом задоволення його потреб і інтересів.

Генезис поняття «цінність» фіксує у ньому принаймні три суттєві елементи: характеристику зовнішніх властивостей предметів та речей як об'єктів ціннісного відношення до нього людини, психологічні властивості самої людини як суб'єкта цих відношень, взаємовідношення між людьми, їх спілкування, завдяки якому цінності набувають узагальнених значень.

Кожен з класів цінностей поєднують у собі головне значення цінності – предметне, психологічне та соціальне.

Існують також цінності універсальні та індивідуальні. Особистісні цінності є індивідуальним відображенням груповита універсальних цінностей.

Поняття цінності та ціннісні орієнтації обговорювалися у численних роботах філософів ще з часів античності. При цьому обговорювалися гіпотези щодо значення «добра» та «зла», у котрих відображалися загально філософські концепції мислителів [Арутюнова 1985, с. 13; Коновал 2018, с. 163]. Уявлення про «добро» та «зло» у філософів пов'язані в першу чергу з естетичними категоріями, з поняттям моралі. Саме тому оціночні значення в першу чергу досліджуються у працях з етики [Приходько 2009, с. 44]. Такі ж самі питання підіймалися і в логіці, де під оцінкою розуміють судження про цінності.

На думку філософів, цінності приписуються світу як властиві йому спочатку, але в той же час вони як би знаходяться за його межами. У зв'язку з цим справедливою є думка про те, що [Vach 1994, с. 124] «філософи з дуже давніх пір проводять відмінність між фактами і цінностями. Цінності так чи інакше виникають від людини, вони не лежать на зовнішньому світі, принаймні, в світі каменів, річок, дерев і сирих фактів. Інакше вони перестали б бути цінностями і склали б частину об'єктивного світу».

Прагнення знайти легке рішення та очевидні парадигми побудило філософів звертатися у першу чергу до тривіальних цінностей. Наприклад, Дж. Мур вважав питання про визначення «добра» центральним питанням

етики [цит. за: Приходько 2009, с. 46]. Те, що зрозуміло під словом *good* – хороший, фактично є, якщо виключити його антонім *bad*, єдиним простим об'єктом думки, специфічним для етики. Погоджуючись із твердженням Дж. Мура, доречно підкреслити, що в даному випадку слід говорити про градуальності позитивної оцінки (ср.: *good - very good; well - very well - very-very-well*), що послужило поширенню в англійській мові метафоричної форми вдячності, яка містить в своїй семантичній структурі значення градуальної позитивної оцінки: (ср.: *thank you - thank you very much*). І у логіці, і в етиці всі оцінні думки пов'язані з деонтологічними аксиологічними теоріями. У деонтологічних теоріях етики і в логіці норм за основу береться концепт обов'язку, з якого виводиться поняття цінності. У аксиологічних концепціях і в логіці оцінок первинним вважається концепт цінності, добра, а поняття обов'язку лише похідними від нього [цит. за: Приходько 2009, с. 46-47]. Для нас більший інтерес представляють одиниці аксиологічної оцінки і створювані при їх допомозі вислови, оскільки саме в них реалізується оцінний потенціал. Аксиологічні та деонтологічні теорії філософів зближуються з аналізом і визначенням значення оцінки в лінгвістичній практиці. Схожість просліджується і у використовуваних філософами і лінгвістами методах аналізу. Тому представляється доцільним залучити до розгляду семантики оцінних слів спостереження і міркування філософів і логіків. У ранніх роботах по етиці і аксиології зазвичай виділялися небагато видів оцінок. Загальна класифікація «добра» у Аристотеля зводиться до трьох основних типів:

- 1) зовнішні блага;
- 2) блага, що відносяться до душі;
- 3) блага, що відносяться до тіла [цит. за: Арутюнова 1983, с. 332].

Три різновиди «добра» визначив і Т. Гоббс:

- 1) добро в обіцянці;
- 2) добро у дії;
- 3) добро як засіб.

Їм виділено стільки ж видів «зла»:

- 1) зло в обіцянці;
- 2) зло у дії і результаті;
- 3) зло як засіб - даремне, невідне, шкідливе [цит. за: Арутюнова 1983, с. 334].

Більшість вчених розмежували дві категорії цінностей: добро як засіб та добро як ціль. Іншими словами, відносне і абсолютне, тривіальне та вище.

Найповнішу класифікацію оцінок запропонував фон-Врігт. Одним з найфундаментальніших його постулатів стала концепція єдності «добра», що виявляється у ході аналізу різних видів відносин у різноманітті. Усюди прослідковується застосування родовидового принципу. Фон-Врігт визначає наступні шість форм «добра».

- 1) інструментальне добро;
- 2) технічне добро;
- 3) добро благо перешкоди;
- 4) утилітарне добро;
- 5) медичне добро;
- 6) гедоністичне добро [Wright 1993, p. 20 – 25].

Проте, фон-Врігт далекий від думки, що його класифікація вичерпує опис всієї різноманітності вживання оцінних предикатів. Учений лише прагнув виділити опорні категорії. Проте саме його класифікація оцінних концептів представляє інтерес для подальшого вивчення категорії оцінки, оскільки вона виконана в руслі концептуального аналізу.

Потрібно відмітити, що зробити повний та детальний аналіз написаного про сутність оцінки практично неможливо.

Зазначимо, що всі концепції у той чи іншій мірі торкаються проблеми виділення оцінного концепту і співвідношення фактичної інформації з іллокутивною функцією в оціночному висловлюванні. Оцінне значення протиставляється дескриптивній семантиці, що фіксує риси об'єктивного світу, котрі сприймає особистість. Аксіологічні концепти одночасно залежать

від зовнішнього світу та, з іншого боку, незалежні від нього, що і становить парадокс оцінки.

Оцінне значення обумовлено фактичними властивостями предмета у той мірі, в якій воно мотивує ними. З цієї точки зору мотив оцінки завжди має об'єктивний характер. За думкою багатьох лінгвістів, саме у мотивації знаходиться відображення критерії оцінки [Myroniuk 2017, с.108]. Мотив оцінки не знаходиться у самій оцінці. Між мотивом оцінки та самою оцінкою немає безпосереднього зв'язку, хоча у підсвідомості людини «вони знаходяться у постійній емпіричній взаємодії».

Оцінне значення обумовлене фактичними властивостями предмету в тій мірі, в якій воно мотивується ними. У цьому сенсі мотив оцінки завжди має об'єктивний характер. На думку багатьох лінгвістів, саме в мотивуваннях знаходять віддзеркалення критерії оцінки. Між мотивом оцінки і самою оцінкою немає безпосереднього зв'язку, хоча в свідомості людей «вони і знаходяться в постійній емпіричній взаємодії».

У кожній культурі існує система цінностей, у зв'язку з якою здійснюється оцінювання.

За своєю природою оцінка антропоцентрична. Для того, щоб оцінити предмет або об'єкт, людина повинна «пропустити» його крізь свою власну свідомість. Природа оцінки відповідає природі самої людини.

У модель світу, що ідеалізується, входить і те, що вже є, і те, до чого людина прагне, і те, що вона сприймає, і те, що вона споживає, і те, як вона діє. Найчастіше оцінюються людиною ті засоби, які йому потрібні для досягнення практичних цілей.

Поняття «хороший / поганий» виділяється серед інших категорій надзвичайною різноманітністю своїх зв'язків і функцій. Те, що позначає загальнооцінний предикат, має відношення до дійсних властивостей об'єктів, їх відповідності або невідповідності нормі, сприйняттю об'єктів, на психологію людини, його життєву програму і ідеали людства.

Система цінностей не спростовується, але може виводитися з людини, тобто ціннісні орієнтири індивіда і суспільства можуть змінюватися. Поняття цінності, таким чином, виконує координуючу (між світом об'єктів і людиною), стимулюючу (ту, що направляє діяльність), дидактичну і регулюючу функції в життєвих колізіях. Коло питань, яке замикається на оцінці, багато в чому визначає прояв аксиологічних значень в контексті мови і в мовних актах. У довкіллі все, форми живої і неживої матерії можна охарактеризувати з боку якості, кількості, інтенсивності і інших взаємопов'язаних ознак, які можна класифікувати, вимірювати або оцінювати, що знаходить своє відображення в семантиці загальнонародної мови. Дослідники, відзначаючи існування в загальнонародній мові таких типів оцінки, як аксиологічна, власне кількісна, кількісно-якісна, підкреслює, що ці оцінки переважно перетинаються, накладаючись одна на одну.

Категорію оцінки вивчають також у рамках таких розділів лінгвістики як семантика, стилістика, прагматика, соціолінгвістика та психолінгвістика. У сучасному мовознавстві поняття «оцінка», «оціночний», «оцінювання» досліджується досить часто, як у морфології, так і у синтаксі, семасіології та прагматиці [Вороновська 2015, с. 155]. Актуальність досліджень мови як соціально-обумовленого явища, виведення на перший план когнітивних та прагматичних аспектів та людського фактору у мові призвели до визначення оцінки як окремої підсистеми прагматики.

У сучасній лінгвістиці немає єдиного підходу до трактовки поняття «оцінки». У багатьох випадках оцінка визначається як позитивна або негативна кваліфікація предмета думки, як позитивне та негативне судження про те, що виражається конкретною мовленнєвою одиницею [Арутюнова 1999, с. 18]. Іноді під оцінкою розуміють лише компонент конотативного значення слова [Антонченко 2000, с. 117]. Головний признак оцінки – діяльнісна робота свідомості.

Підсумовуючи вищесказане, можна зазначити, що ні категорія оцінки, ні проблема оціночних одиниць і оціночних висловлювань поки що не отримали належного освітлювання в лінгвістиці.

Процес людського пізнання, як відомо, завжди включає елемент оцінки, оскільки людина, сприймаючи навколишню дійсність, не залишається пасивним спостерігачем, а виявляє цікавість до неї. Останній неминуче веде до оцінної кваліфікації навколишнього світу й самого себе. Оцінка обов'язково міститься всюди, де відбувається яке б то не було зіткнення суб'єкта пізнання з об'єктивним світом. Новий ракурс систематизації засобів репрезентації оцінки ставить на перший план питання про дослідження мови в контексті мовної діяльності. Реальні проблеми втілення цієї мети вимагають вивчення взаємодії всіх аспектів функціонування мовних засобів в системі семантики і прагматики. Тому, на нашу думку, найбільш доцільною на сучасному етапі розвитку лінгвістики є точка зору про універсальний характер оцінки, про включення її у всі сфери людського буття, що дозволяє розглядати оцінку у всій багатоплановості її мовного вираження [Lewandowska-Tomaszczyk 1998, с. 268]. Отже, ми дотримуємося погляду на оцінку як категорію, що має свій власний, яскраво виражений когнітивно-дискурсивний потенціал.

1.2 Шкала та структура оцінювання

Останнім часом в аксіологічних дослідженнях усе більше уваги приділяють структурі оцінювання, обов'язковими компонентами якої виступають суб'єкт (особа або соціум, з точки зору яких виконується оцінка), об'єкт (референт, який піддається оцінюванню), основа оцінювання (критерій, який відображає уявлення суб'єкта про об'єкт).

При цьому підкреслюється, що в оціночній структурі виділяють багато елементів, що відображають її складну будову в інтенціональному світі, а саме: безпосередньо оціночний елемент, предмет класифікації (ті властивості реалії, які стимулюють емотивну реакцію суб'єкта), характер оцінки, шкала оцінювання, оціночний стереотип (точка відліку), аксіологічний предикат, аспект оцінки, класифікатори, інтенсифікатори, референція. Усі виділені компоненти поділяються, на думку цілого ряду дослідників [Арутюнова 1988, с. 13-24; Шинкарук 2016, с. 6], на обов'язкові та факультативні.

Слід зазначити, що характеристика оціночної структури, що була запропонована О. М. Вольф [Вольф 2012, с.5-21; Wierzbicka 1992, с. 136-137] та іншими вченими, на сьогоднішній день є недостатньо повноцінною та вимагає уточнення з точки зору когнітивного підходу, який розкриває нові пізнавальні можливості оціночних способів, сприяє вибору адекватних засобів для реалізації комунікативних намірів і забезпечення процесу розуміння оціночних висловлювань.

Найважливішою особливістю оцінки є її обов'язкова маркованість суб'єктивним фактором, котрий завжди взаємодіє із об'єктивним [Приходько 2022, с. 182-183]. Будь-яке оцінне судження зумовлює наявність суб'єкта судження – тієї особи (або соціуму), яка оцінює, і його об'єкта – предмета або явища, до якого відноситься акт оцінювання.

Суб'єктивний компонент оцінки – це відображення позитивного або негативного відношення суб'єкта оцінки до її об'єкта, в той час як об'єктивний компонент оцінки – це відображення характерних властивостей предмета або явища, які оцінюються у самому об'єкті.

І суб'єкт, і об'єкт оцінювання зумовлюють наявність обох факторів – суб'єктивного і об'єктивного.

Таким чином, суб'єкт, оцінюючи предмети або події, спирається, з однієї сторони, на своє відношення на об'єкт оцінки (подобається чи не подобається), з іншої сторони, на стереотип уявлення соціуму про об'єкт та шкалу оцінок.

В власно лінгвістичному аспекті аналіз оцінки спирається на розуміння суб'єктивного та об'єктивного значень оціночних слів та висловлювань в їх співвідношенні. В оціночних висловлюваннях суб'єктивне та об'єктивне нерозривно зв'язані.

У взаємодії суб'єкта оцінки та її об'єкта можна виділити компонент, котрий фіксує відношення суб'єкта до об'єкта незалежно від того, якими властивостями наділений об'єкт. Цей компонент можна назвати «оцінність». Оцінність є основною ознакою предиката у структурі оцінки, котра реалізується в двох значеннях – «добре / погане».

Деякі лінгвісти називають його «емотивністю, відмічаючи, що він не пов'язаний з уявленням про емоції, емоційність та експресивність, так як може виявляти як емоційну, так і раціональну оцінку.

Предикати є завжди оціночними. Неоціночних предикатів не існує.

Це положення підтверджується типологією предикатів сучасної англійської мови:

- 1) Предикати буття: I'm a pupil;
- 2) Предикати «руху»: The train arrived at the station and we were met by our friends;
- 3) Предикати стану:
 - a) природи: The ground feels cold;
 - b) людини: I feel cold. The girl is pale. They kept melancholy. She grew thin. She turned red. These children look happy.
- 4) Предикати спорідненості: This young girl is my sister;
- 5) Предикати міри: The garden looked large;
- 6) Предикати констатації суб'єкта вислову: That was he who had done that awful thing;
- 7) Предикати констатації кількісної характеристики суб'єкта: We were three;
- 8) Предикати, які позначають початок - кінець дії: The lesson is over;
- 9) Предикати дії: She took care of the children;
- 10) Предикати, які вказують на приналежність: The letter was for me.

Питання про те, який з факторів в оцінці є первинним – емоційний чи раціональний – належить до найважливіших в аксіології [Космеда 2000, с. 69; Nowell-Smith 2017, с. 105]. Емотивісти вважають, що первинними є емоції, безпосередня реакція на події, дії, котрі й визначають оцінку.

Об'єктивісти вважають, що в емоціях приховані судження і що почуття залежать від наших думок про положення речей. Змінюється наша точка зору про об'єкт – змінюються й емоції.

Безумовно, в природній мові не може існувати чисто емоційної оцінки.

Мова володіє засобами для розрізнення емоційної та раціональної оцінок, що дозволяє диференціювати їх при інтерпретації.

Важливою властивістю оціночного предиката є експресивність [Wang 2013, с. 29]. Деякі вчені вважають, що експресивність треба розглядати як загальну властивість висловлювання, а не як властивість окремого слова.

Оціночні висловлювання характеризуються також афективністю, суть якої полягає у кваліфікація об'єкта через ту реакцію, котру він визиває в суб'єкті.

Характерною особливістю вираження оцінки є й те, що останню можливо як інтенсифікувати, так і деінтенсифікувати. Інтенсифікатори являють собою досить довгі слабо організовані ряди з одиниць котрі співвіднесені один з одним невизначеним чином [Арутюнова 1983, с. 332]. Засоби посилення надзвичайно різноманітні: окрім «чистих інтенсифікаторів», існує доволі велика кількість мовленнєвих висловів, що поєднують посилюючу функцію з іншими вираженнями афективності.

Також обов'язковими є і імпліцитні оцінки. Першим імпліцитним елементом є шкала оцінок, співвідношення оціночного та дескриптивного в оцінці і визначає складну структуру оціночної шкали.

Складність оціночної шкали полягає у тому, що на ній знаходиться цілий ряд ознак, котрі можуть рухатися по наростаючій або спадаючій, незалежно одна від одної.

Характеризуючи оцінну шкалу, Н. Д. Арутюнова використовує термін «шкала градацій» і відмічає, що в середині її «проходить вісь симетрії, що відповідає нормі» [Арутюнова 1988, с. 231]. Оціночна шкала доволі динамічна і розгортається у двох напрямках [Арутюнова 1985, с. 32-33; Black 1981, с. 40] – збільшення та зменшення кількості даної ознаки.

На оціночній шкалі є різні зони: позитивного та негативного, між котрими розташовується зона нейтрального. Як зауважує О. М. Вольф [Вольф 2012, с. 49-50], необхідно вирізняти об'єкти, що займають нейтральну позицію.

Шкала оцінок також носить дифузний характер, вона розмита, оскільки зміни у системі цінностей мають історичний характер.

Протяжність оціночної шкали неоднорідна. На ній є зона «норми». О. М. Вольф вважає, що норма – це не відсутність ознаки, нейтральна зона. Вона співвідноситься з тією частиною шкали оцінок, на котрій розміщене стереотипне уявлення про даний об'єкт.

Представники логічної теорії мови (Н. Д. Арутюнова та інші) [Арутюнова 1999, с. 299] використовують феномен норми для позначення родового поняття, котре поєднує «усі форми та види порядку, маючи на увазі і норми природи, та створені людиною правила та закони». Відповідати нормі значить бути «як усі».

Розділяючи вищевикладене положення, вважаємо за доцільне підкреслити, що поняття норми стосується практично всіх аспектів земного існування. Об'єкт завжди сприймається суб'єктом через призму певних оцінок і норм. Оцінно-нормативний характер – найважливіший прояв активності суб'єкта в процесі пізнання.

Норми та оцінки тісно пов'язані, але не тотожні.

Ми вважаємо, що такою ж важливою властивістю оціночної шкали, як і її наростаючий характер, є недискретність, оскільки обидві вони відображуються в особливостях мовних способів позначення оцінки. Відзначаючи можливості градуальних угруповань оцінних слів, потрібно

відмітити, що вони відрізняються один від одного «кількістю» оцінного значення, розташовуючись за певною шкалою оцінок, ср.: good, fine, wonderful, excellent. Поза сумнівом, градація по мірі оцінки існує, оскільки все, що може бути квантіфіковано, має внутрішню можливість до градування [Вольф 2012, с. 175], але вона не завжди відбивається в семантичній структурі слова, а тому її досить складно констатувати об'єктивно. Відзначимо, що розташувати оцінні лексеми на шкалі можна лише за наявності об'єктивного критерію, яким вважається повна і рівноправна характеристика оцінюваних предметів з точки зору їх положення в дійсності, що оточує нас. Додамо також, що шкала оцінок носить дифузний характер, вона розмита, оскільки зміни в системі цінностей мають історичний характер, тобто [Щенко 2005, с. 4] «означають діахронічний аспект категоризації світу».

Норма в аксиології варіативна, вона втілює як індивідуальну, так і характерну для даного соціуму «картину світу». Адже співіснують загальнолюдські, загальнонаціональні, соціально-групові і індивідуальні норми. Еталон може бути як постійним, так і таким, що відповідає інтересам або потребам суб'єкта в одному випадку, може не відповідати його виставам, цільовим установкам або нормам в іншому. В термінах практичного мислення норма може бути пов'язана з ідеєю доцільності. Доцільність діяльності людини – це принцип схематизації реальності, який базується на феномені раціональності людської поведінки [Проскуркіна 1995, с. 22]. Якщо та або інша дія (об'єкт, предмет) не відповідає еталону раціональності, він оцінюється буденною свідомістю як недоцільне. І навпаки. Вкажемо, що стрижневою особливістю оцінних характеристик з точки зору діалектики є, не лише помітне збільшення їх в кількісному відношенні, але і ускладнення в засобах їх репрезентації. Останнє пов'язане з порівнянням тих або інших характеристик з тими, що мали місце в інших об'єктах, феноменах або процесах об'єктивної дійсності. Так, сьогодні оцінка зв'язується з різними конкретними атрибутами: істинність / помилковість, розумний / дурний, великий / маленький, важливий / незначний, правда / неправда. Проте, основна

сфера значень, які відносять до оцінних, базується все-таки на ознаках «добре / погано». Їх асиметрія полягає в тому, що «добре» може означати як відповідність нормі, так і перевищення її, тоді як «погано» завжди означає відхилення від норми. Таким чином, дані оператори є мовною універсалією, оскільки важко уявити собі мову, в якій би ці поняття не знаходили засобів свого вираження. До імпліцитних компонентів оцінки належить і вказівка на ознаки об'єкту, по яким він оцінюється. По характеру оцінки можуть бути позитивними (perfect), негативними (terrible) або ж нейтральними (normal, correct) - залежно від того, як кваліфікують суб'єкт оцінювання – «хороший», «поганий», «байдужий».

Аспект оцінки співвідноситься із дескриптивними властивостями об'єкта [Amosova 1968, с. 23]. Іноді оцінні лексеми діють вибірково, і аспект оцінки виявляє лише окремі властивості, що належать стереотипу.

Для визначення аспекта і основи для оцінювання у мові існують спеціальні слова-класифікатори. Вони відображають членування картини світу за різноманітними ознаками і, поєднуючись з оціночними словами, створюють відповідні характеристики різним об'єктам, взаємодіючи, безумовно, з аксіологічним предикатом, який входить до структури оцінювання і об'єднує її суб'єкт і об'єкт.

До аксіологічних предикатів належать дієслова думки (to think, to guess, to know, to suppose), мовлення (to speak, to declare, to utter), почуттів (to feel, to sense).

Необхідно підкреслити, що аксіологічні предикати, об'єднуючись із суб'єктами оцінювання, не являють собою окремі повідомлення, а лише модально інтерпретують оцінку у оформленому ними висловлюванні, виражаючи своїм лексичним значенням те чи інше відношення особи, що говорить до змісту висловлювання.

Необхідно також зупинитися на периферійних компонентах оцінки. Мотивації оцінки, що супроводжують загально оціночні позначення, вказують на «квазістереотипи, тобто ті ознаки, що мовець бажає представити як

стереотипні». Саме в мотиваціях зароджується те чи інше сприйняття висловлювання.

Підставою для мотиву оцінки можуть бути властивості об'єкта, які спостерігаються, пов'язані із цим об'єктом факти і прогнози, відношення до мети, закономірності, види сприйняття, нормальні та аномальні реакції на різні види об'єктів. Мотивація має справу із асоціативними механізмами мислення.

Наступним периферійним елементом є оціночні класифікатори. Проблеми оцінки пов'язані із питаннями класифікації за різними критеріями.

Тим не менш, як вважають деякі дослідники, оцінка не завжди зумовлює класифікацію. Вони переконані, що у випадку виходу емотивного аспекту на перший план, оціночні слова не виконують функції класифікаторів. Система класифікаторів малює нібито контури об'єкта реального світу.

Особливу групу складають класифікатори спорідненості, так як вони завжди містять у своїй семантичній структурі ідею позитивної оцінки. Класифікатори такого типу можуть функціонувати як нейтральні форми, але здатні виражати або підкреслювати і емоційно-експресивну оцінку (*my mother – grandma – granny*).

До необов'язкових компонентів оцінної структури, як зазначає С. Проскуркіна, належить і лімітатив [Проскуркіна 1995, с. 22]. Він звужує сферу розповсюдження оцінки. Є лімітативи, котрі звужують коло учасників ситуації, і ті, котрі обмежують саму ситуацію. Але лімітатив може бути відсутнім, якщо мова йде про оцінку абстрактного явища.

До суттєвих ознак оцінки у лінгвістиці, по перш за все, відносять принцип антропометричності [Шинкарук 2016, с. 7]. Під антропометричністю розуміють здатність оцінки вказувати на відповідність або невідповідність стану справ людських інтересів.

1.3 Оцінка як когнітивний феномен

Обов'язковим імпліцитним елементом є також і оцінний стереотип, котрий є головним на шкалі оцінок, так як на нього спирається уся система. Стереотип існує для визначення специфіки мислення індивіда, він впливає на характер його поведінки, уяв, світогляд.

У сучасній лінгвістичній науці стереотипізація розглядається як окрема форма раціонального пізнання [Beattie 1979, с. 64], вид більш універсального процесу – категоризації світу.

Категоризація не спрощує інформацію, а робить її більш зрозумілою [Казак 2014, с. 190]. Зі стереотипом тісно пов'язан когнітивний стан мовця. У повсякденному житті людина не завжди має можливість критичноосмислювати події, норми, цінності та правила суспільної поведінки. Саме тому для спрощення свого вибору людина поводиться шаблонно, згідно тим стереотипним моделям, що вже існують у його когнітивному фонді. Стереотипи знання – це набір уявлень та стійкі когнітивні структури особистості, саме тому вони пов'язані з «картиною світу». Таким чином, при будь-якій оцінці в «картині світу» існує шкала оцінок та оціночний стереотип [Wang 2013, с. 29]. Зіставлення об'єктів докільля без уявлень про оцінний стереотип було б неможливе, оскільки останні спираються на інформацію «з області сприйняття, з області функціональної, а також співвідносяться з їх асоціативними зв'язками».

Стандарти існують не лише для власних ознак предметів, які допускають часткову оцінку, але і для загальної оцінки. У логічних теоріях оцінок підкреслюється, що слова «добрий» і «поганий» характеризують стосунки оцінюваних речей, предметів, явищ до певних зразків або стандартів, де наголошуються сукупності емпіричних властивостей, які, як вважається, мають бути властиві оцінюваним об'єктам [Приходько 2022, с. 182]. Різним об'єктам властиві різні стандарти. Стереотипи включають стандартні

дескриптивні властивості об'єктів плюс їх співвідношення з оцінною шкалою. Це відповідним чином відображується в семантиці частнооціночних позначень. Певну позицію в ціннісній картині може займати і ознака, що містить оцінку в самій своїй семантиці. Для загально оціночних ознак добрий / поганий поза об'єктом. Ці ознаки диктують свої стереотипи для кожного виду об'єкта. Також зазначимо, що оціночні стереотипи спираються на об'єктивні та суб'єктивні [Мурголюк 2017, с. 110]. В термінах теорії верифікації, згідно якої істинність вислову може бути перевірена відношенням до дійсності, емпірична верифікація неможлива без знання стандартів для певного об'єкту за певною ознакою.

Потрібно зазначити, що стандарти можуть бути більш визначеними, і більш розпливчастими, а деякі об'єкти взагалі не мають стандартів. Проте, зіставлення одиниць, розташованих на оцінній шкалі, було б неможливим, якби не існувало уявлення про оцінний стереотип, що має стандартний набір ознак, загальним для всіх або більшості членів конкретного соціум [Шинкарук 2016, с. 8]. Всі стереотипні уявлення про речі співвідносяться з асоціативними зв'язками.

Отже, взаєморозуміння можливе лише тому, що в картині світу є також уявлення про те, що таке «добре» і що таке «погано».

Само уявлення про стереотип імпліцитно і створює психологічну основу оцінних висловів. У картині світу є і деяке усереднене уявлення про певний об'єкт з відповідними кількісними і якісними його ознаками.

Зазначимо, що стандарти можуть бути більш чіткими, або більш розмитими, а деякі об'єкти взагалі не мають стандартів.

1.4 Оцінка як прагматичний феномен

У сучасній лінгвістиці загальновідомим є той факт, що мовна комунікація, тобто спілкування між людьми здійснюється не за допомогою окремих одиниць, а у формі цілих висловлювань, починаючи з речень і закінчуючи текстом.

Мовна діяльність - одна з найважливіших умов життєдіяльності людини. Мова – це вживання мови, його функціонування [Проскуркіна 1995, с. 22]. Інтерес лінгвістів до того, що ми робимо зі словами, – це інтерес до нашої здатності розуміти мову і використовувати мову для вираження нашого відношення до світу, до носіїв мови, до нашої здатності виразити себе за допомогою мови і впливати на інших.

Мовленнєва діяльність людини є органічною, невід'ємною частиною її загальної діяльності, саме тому мовленнєві процеси не повинні вивчатися ізольовано.

У сучасному мовознавстві мотив розглядається в контексті психологічних концепцій і формулюється відповідно як те, що спонукає людину до здійснення дій і вчинків і направляє його мовну діяльність. З'ясування мотивів є вкладом в розуміння конкретних інтенцій суб'єкта діяльності. Людина завжди повинна знати, що вона робить і навіщо [White 2016, с. 78]. Те, що той або інший індивід має на увазі, якщо він щось робить, і є метою діяльності.

Всяка діяльність пов'язана з деякою метою, і очевидно, що ознака цілеспрямованості характеризує і мовну діяльність як здійснювану постійно заради досягнення певної мети [Космеда 2000, с. 8]. Функція мовних засобів, за допомогою яких той, що говорить виражає мету, не обов'язково прив'язана до неї. Та все ж мовні засоби і немовна мета не можуть бути повністю незалежні один від одного: вони знаходяться між собою в діалектичних стосунках вмісту і форми. Іntenції утворюють сенс мовної дії, оскільки

учасники спілкування виводять їх саме на підставі тих засобів, які обирає той, що говорить для оголошення своїх намірів.

Мовні інтенції будуть лише тоді успішно реалізовані, якщо вони здійснюються за допомогою таких мовних засобів, які є оптимальними для задоволення взаємних очікувань комунікантів. Іntenція і конвенція є чинниками, взаємно доповнюючими один одного. Стосунки між ними відповідають як функціональному характеру вислову, так і ролі мотивів при їх здійсненні.

Мова цілком природно пронизує життя людини і існує як невід'ємна частина його багаточисельних проявів.

Мова цілком природно пронизує життя людини і існує як невід'ємна частина його багаточисельних проявів; як діяльність вона незрідка підпорядкована діяльності вищого порядку і може розглядатися відносно останньої як виконуюча.

Аналізуючи мовну діяльність як безпосередньо спрямовану на людину і здійснювану для неї, неможливо обійтися без врахування людського чинника.

За справедливим твердженням деяких вчених, онтологічна природа мовного спілкування має подвійний характер, який обумовлений тим, що спілкування детерміноване чинниками двох видів, – внутрішніми (психофізіологічними) і зовнішніми (соціальними), а враховуючи те, що психічна природа оцінювання визначається вченими як природженість оціночного сенсу, який фіксує виділення в психічній сфері обличчя позитивних і негативних емоцій, стає зрозумілим, чому питанню теорії мовної діяльності завжди цікавило і до цих пір цікавить вітчизняних і зарубіжних дослідників мови, причому перш за все психолінгвістів [Шинкарук 2016, с. 6; Brandt 1993, с. 5]. Постійне прагнення лінгвістики до вивчення змістовної, семантичної сторони мови у свій час було відроджене в дискусіях про глибинні і поверхневі структури.

У вітчизняній і зарубіжній психолінгвістиці останніх десятиліть з'явилися роботи, в яких просліджується адекватніше вивчення мови, а саме

[Bednarek 2009; Black 1981; Geeraerts 1993; Breeze 2017; Krysanova 2018]: становлення мовної здатності носія тієї або іншої мови, оскільки сьогодні вже ні у кого не викликає сумнівів той факт, що соціальна історія індивідуума, цілі і мотиви його діяльності зумовлюють характеристики його мови (як процесу, так і результату).

Необхідність вивченні мови «в процесі його функціонування, тобто як феномену комунікації» [White 2015, с. 3-8] (оскільки лише таке вивчення дозволяє проаналізувати зміни, викликані зміною оцінної установки, а також взаємовплив, який передбачає відношення між адресантом і адресатом), прослідковується як один з головних постулатів майже у всіх психолінгвістичних теоріях [Hudson 2018, с. 91-104; Kress 2017, с. 257; Wright 1993, с. 25-26]. При цьому підкреслюється, що в аналізі мовної діяльності потрібно виходити з того, що основний її компонент – паралінгвістичський, оскільки він забезпечує мотиваційний момент, момент інтенції, зміну семантичного плану і плану вираження, оцінку ситуативних умов спілкування, особових особливостей партнера, – осмислення всього, що робиться власне в тексті і поза ним, а також використовувати методологічні схеми аналізу комунікації [Taylor 2019, с. 80], вироблені в теорії інформації.

Мовна діяльність людини полягає не лише в здійсненні замальовок певної картини світу, але і в манкіровці свого знання за шкалою «знаю» - «гадаю» - «не знаю».

Мовні дії і операції піддаються суворому соціальному контролю. Мова як вид людської діяльності постійно орієнтована на виконання певного комунікативного завдання. Всяка мовна взаємодія протікає у формі обміну висловами, де той, що говорить завжди враховує присутність співбесідника і його оцінююче сприйняття.

Деякі вчені вважають, що природа мовленнєвого спілкування має двосторонній характер, тобто спілкування детерміноване фактора двох родів [Kress 2017, с. 258]: внутрішнім (психофізіологічним) та зовнішнім (соціальним).

Мова обслуговує спілкування як мінімум двох комунікантів і знаходиться під постійним контролем [Krysanova 2018, с. 78]. Вважається, що вона постійно підтверджена впливу етичних правил.

1.5 Оцінка у фокусі когнітивно-дискурсивної парадигми знання

Починаючи з другої половині 60-х років центр уваги лінгвістів перенісся на мовленнєву діяльність людини та її продукт – зв'язний текст, дискурс [Крищук 2015, с. 75]. Мовленнєвий акт відбувається тільки у процесі комунікації, у письмовому мовленні саме «текст являє собою свідомо організований результат мовленнєво-творчого процесу».

Текст як комунікативна одиниця ще не має достатньо однозначного трактування. Достатньо поширеними є дослідження тексту як носія інформації. Загальна теорія комунікації розглядає текст як один з компонентів єдиного процесу комунікації.

Текст характеризується як макрознак і позначає єдність текстового значення та неподільність змістовно організуючого принципу.

Через саме визначення діяльності, текст, використаний в процесі комунікації, є свого роду інструментом, службовцем для виконання певного завдання [Щенко 2005, с. 5]. Природно, що для її здійснення він повинен володіти певним набором атрибутів, які вживаються певним чином, коли текст виступає у вказаній функції.

Використання певних властивостей тексту в процесі комунікативної і когнітивної діяльності назовемо комунікативно-когнітивною організацією тексту. Вживання глобальних властивостей тексту, співвідношуване з його статусом цілісного комунікативно-когнітивного інструменту, визначимо як стратегії тексту, а витікаючи з цього певні дії з елементами тексту - тактиками.

До стратегій відносяться:

- 1) динамізм (авторська дія, яка зумовлює форму тексту);
- 2) інформативність (свідома передача інформації партнерові комунікативного акту). Відмітимо, що така передача не є самоціллю, а є компонентом цілісної комунікативної дії, направленої на досягнення певної мети (в даному випадку репрезентація оцінного відношення суб'єктів спілкування);
- 3) активованість (певний результат, який відбивається в дії співбесідника, що передбачається);
- 4) перспектива тексту (орієнтованість на виконання надзадачі). Перспектива обкреслює розташування мовного матеріалу і спосіб його оформлення – велику або меншу яскравість окремих частин тексту, виділенність його елементів;
- 5) дієвість тексту (на відміну від динамізму відповідає ланцюгу фактів, складових зміст тексту) [Kolegaeva 2016, p. 5 – 6].

Текстові стратегії зафіксовані в тексті як сигнали певної теми. Локація таких сигналів в тексті має певне призначення: якщо тематичні вирази розташовані в препозиції до тексту, вони допомагають адресатові сформулювати гіпотезу відносно теми тексту для того, щоб наступні пропозиції могли бути інтерпретовані відносно цього макроречення зверху вниз. Якщо ж сигнали розташовані в постпозиції до тексту, то вони служать для перевірки і коректування вже виділених адресатом маркопропозицій. Приведені вище стратегії виявляються і реалізуються з допомогою тактик на рівні окремих елементів тексту. До тактик необхідно віднести такі:

- 1) номінація (створення пропозитивних найменувань подій);
- 2) предикація (співвіднесення пропозитивних найменувань з дійсністю);
- 3) тематизація (скріплює пропозитивні значення в єдине ціле);
- 4) стилізація (відбір мовних засобів, що забезпечують текст необхідними коннотаціями в конкретних умовах спілкування);
- 5) актуальне розчленування;

б) завершеність пропозиції або іншого елемента тексту [Kolegaeva 2016, р. 7 – 8].

Перелік стратегій і тактик тексту може бути продовжений, оскільки текст – це продукт мови, який, у свою чергу, є втіленням процесу відображення картини світу в нашій свідомості, що неможливе без співпраці науки про мову з суміжними гуманітарними науками (психолінгвістикою, логікою, соціологією і тому подібне).

У сучасному мовознавстві досить впливовою і такою, що активно розробляється є когнітивно-дискурсивна модель мови. Як поняття дискурсивного аналізу, так і когнітивна модель не складають для мовознавства виняткової новизни (зокрема, дисертаційні роботи когнітивного напрямку з'являються з 60-х років ХХ ст. [Hudson 2018, с. 8]).

Активізація ж викликана новим етапом розвитку лінгвістичної теорії: переходом від описових до пояснюючих процедур. А саме вказана парадигма дозволяє розглядати мову як функціонуючу систему одночасно в двох вимірах: «Мова – Суспільство» і «Мова – Свідомість» [Приходько 2016]. Ще одну причину можна убачати в зростанні ролі комунікативних технологій, розвиток яких лише в рамках наукового аналізу текстоформуючих стратегій неможливий. Сприяє поширенню терміну «дискурс» також філософія і естетика постмодернізму.

Поняття дискурс у сучасній лінгвістиці є дуже багатозначним. У більшості випадків під дискурсом розуміють обов'язкові екстралінгвістичні фактори – фактори адресанта та адресата, їх комунікативні інтенції, ролі, ситуацію спілкування.

За слушним зауваженням А. М. Вовченко це визначення потребує доповнення:

- 1) «Дискурс – це явище, що скоріш за все має соціальноохоплюючий, ніж індивідуальний характер»;
- 2) Це не тільки тексти, а й правила їх будовання та функціонування [Вовченко 2000, с. 57].

Суттєвими рисами дискурсу є соціокультурна когніція, соціальний і віковий статус комунікаторів, емоційні аспекти мовного спілкування, його темпоральні і локальні параметри.

Приймаючи до уваги зовнішньо- та внутрішньотекстові характеристики науковці пропонують наступну класифікацію категорії дискурсу [Космеда 2000]:

- 1) конститутивні, що дозволяють відрізнити текст від нетекста (оформленість, тематичність, структурна єдність, відносна змістовна досконалість);
- 2) жанрово-стилістичні, що характеризує тексти у плані їх відповідності до функціональних різновидів мови (жанровий канон, стильова належність);
- 3) формально-структурні, що характеризують спосіб організації тексту (композиція);
- 4) змістовні (семантико-прагматичні), що розкривають зміст тексту.

Звернення до організаційної архітектоники дискурсу продиктоване самою природою людського спілкування, яке розуміється як пізнавальна діяльність. Подібно до того, як в здійсненні будь-якого виду діяльності ініціатива належить суб'єктові діяльності, в організації дискурсу така роль належить суб'єкту дискурсу. Необхідно відмітити, що термін «суб'єкт» відноситься до сфери абстрактно категоризуючого мислення і вказує на індивіда взагалі. Саме проблема суб'єкта «об'єднує в наші дні лінгвістику, психоаналіз, епістемологію, логіку, філософію, історію, політологію», підтверджуючи тим самим, що аналіз дискурсу – це мультидисциплінарна галузь.

Дискурс – це ціла ієрархія, складна система, котра складається з трьох рівней, а саме: формально-семіотичного, когнетивно-інтерпретуючого та соціально-інтерактивного.

Дискурсивні можливості першого рівня включають в себе основні дії та операції семіотичної діяльності [Lewandowska-Tomaszczyk 1998, с. 265; Kerbrat-Orecchioni 1999, с. 102-111]. Дискурсивні можливості другого рівня відповідають за адекватне відображення фрагментів реального світу та світу мислення [Myroniuk 2017, с. 108]. Дискурсивні можливості третього рівня

орієнтовані на доречність використання вербалізованих актів у соціальній взаємодії.

Адресантові необхідно не втратити увагу, інтерес адресата (адресатів), враховувати їх бажання, контролювати і коректувати процес комунікації, підтримувати ритуальну для естетики поведінки [Шапар 2004, с. 172], що регламентується довкіллям, де вирішальну роль грають екстра- і паралінгвальні чинники.

Практично кожен дискурс має оцінюючу семантику та реалізується в монологічному та діалогічному мовленні за допомогою різноманітних висловлювань, котрі актуалізують оцінку імпліцитно та експліцитно, в залежності від інтенції мовця та поведінки слухача [Приходько 2022]. Саме виявлення оціночної семантики на парадигматичному та сигматичному рівнях дозволяють адекватно описувати оціночний дискурс.

РОЗДІЛ 2

РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ КАТЕГОРІЇ ОЦІНКИ В КОНТЕКСТІ ХУДОЖНЬОГО ДИСКУРСУ

2.1 Контекстуальна детермінована реалізації оцінного вислову

Поняття «контекст» має на сьогодні декілька тлумачень і класифікацій його різновидів. Розрізняють вербальний і ситуативний контексти, лінгвістичний і паралінгвістичний, лінійний і структурний, операційний і комунікативний, фізичний і психологічний, контекст культури. Контексти також розділяють на широких і вузьких, мікро- і макроконтексти.

На нашу думку, слід розрізняти два види контексту – екстралінгвістичний (ситуативний) і лінгвістичний (мовний). Лінгвістичний контекст визначається як сукупність формально фіксованих умов, при яких будь-яка мовна одиниця семантизується однозначно. Такий контекст може бути лексичним, синтаксичним, лексико-синтаксичним, морфолого-синтаксичним і змішаним [Приходько 2022, с. 183]. Що ж до об'єму, то розрізняють три види контексту – мікроконтекст, макроконтекст і тематичний, або мегаконтекст.

На наш погляд, доцільніше було б говорити не про мегаконтексти, а про макроконтексти різного об'єму: мінімального, середнього і максимального, оскільки, по-перше, слова макро- і мега- однакові за значенням, а різні лише по вживанню, наприклад, останнє уживається відносно об'єктів реального світу, а по-друге, макроконтекст буває різного об'єму: від декількох речень – до цілого твору.

Як бачимо, увага лінгвістів обернена, перш за все, на вивчення лінгвістичного контексту, а проблеми екстралінгвістичного залишаються за межами уваги мовознавців або розглядаються поверхнево і попутно.

Життєвий світ індивіда складається з окремих ситуацій, а саме: ситуацій дій, у тому числі і ситуацій мови. Якщо ґрунтуватися на комунікативно-філософському розумінні феномену ситуації як деякого фрагмента, «виділеного у житті відносно тієї або іншої теми» [Hudson 2018, с. 101], то логічно говорити про її співвіднесеність з екстралінгвістичними умовами використання.

Таким чином, ситуація виступає як деякий фрагмент життєвого світу і утворює, згідно Ю. Хабермасу, контекст ситуації діяльності [Hudson 2018, с. 102], який ми називатимемо ситуативним контекстом, розглядаючи його як частину комунікативного контексту [Гуйванюк 2011, с. 88], оскільки він має чітко виражену спрямованість на рецептора, одержувача інформації.

У різних ситуаціях один і той же вислів може мати різний, інколи діаметрально протилежний сенс (що вельми характерний для оцінних висловів). В той же час, відмітимо, що існує цілий ряд ситуативних контекстів, розроблена їх певна типологія, яка включає три різновиди останніх:

- а) одиничний ситуативний контекст;
- б) типовий ситуативний контекст;
- в) соціально-історичний ситуативний контекст [Canseco-Gonzales 1990].

Введення в поняття «контекст» ситуації мови і (до певних меж) паралінгвістичних чинників переводить його в комунікативну площину.

Комунікативний контекст може бути зведений, на нашу думку, до прагматичного, оскільки він відображує вихідні умови комунікації, тобто положення справ, які потім, при здійсненні мовного акту, можуть змінитися. До цього відправного контексту відносяться не лише події, що сталися безпосередньо перед звершенням мовного акту, але, очевидно, і інформація, закумульована відносно раніших станів і подій.

Наше розуміння контексту базується на його прагматичній інтерпретації, оскільки [Космеда 2000, с. 19] «поняття прагматичного контексту є теоретичною і когнітивною абстракцією всіляких фізико-біологічних і інших ситуацій».

Прагматичний контекст дає інформацію про умови, з врахуванням яких не лише сприймається вислів, але і «породжує чекання відносно вірогідних цілей учасників, і, отже, відносно можливих мовних актів, які можуть бути здійснені в даній ситуації» [Космеда 2000, с. 31]. Іншими словами, прагматичний контекст, який служить для вираження сенсу вислову в мові, утворюється сукупністю підлеглих йому контекстів: лінгвістичного, стилістичного, паралінгвістичного, ситуативного, культурного, психологічного. Такий підхід до розуміння контексту є релевантним, оскільки для дослідження актуалізації когнітивно-дискурсивного потенціалу оцінки необхідне знання всіх умов, в яких вона відбувається.

Для визначення встановлюваного контекстом оцінного сенсу у вислові необхідне залучення таких його чинників, як пресуппозиція і фонові знання. Поняття пресупозиції детально розглядалося нами вище. Тут хотілося б лише додати, що в розумінні пресупозиції відносно контексту важливим є саме прагматичний аспект, усвідомлення того, що пресупозиція ґрунтується на відношенні вислову до ситуації мови [Obenauer 2012, с. 21-26], де цей вислів і має місце.

До уваги беруться і комунікативне завдання, і учасники (їх культурний рівень, вік, психологічний стан), і сама ситуація. Це так звані “Happiness Conditions” – найсприятливіші умови для здійснення комунікації. Основна пресупозиція мови – та, яка адресується тому, хто може зрозуміти сказане. Вона завжди пов’язана з фоновими знаннями, що є облігаторним конституентом прагматичного контексту.

Пресупозиція входить в семантику пропозицій як фонд загальних знань, як їх попередній договір і «передбачає виставу що говорить про міру обізнаності того, хто слухає». Арсенал загальних знань, або «фонові знання» встановлюють платформу для взаєморозуміння і включають всілякі види знання [Гуйванюк 2011], які є загальними адресанта і адресата.

Для аналізу когнітивно-дискурсивного потенціалу оцінки і його реалізації дуже важливим є облік стилістичного контексту, оскільки дуже

часто у формуванні оцінного вислову беруть участь всілякі виразні засоби, використовується ціла палітра стилістичних прийомів. Останні можуть виражати оцінку, яка розпізнається лише в рамках стилістичного контексту.

Ми розділяємо точку зору дослідників, що вважають, що доцільно розмежовувати суто лінгвістичний і стилістичний контексти [Арутюнова 1988, с. 280], які не є тотожними, оскільки останній не конкретизує значення чи того іншого мовного елемента, а, навпаки, розширює його.

Питанням теорії стилістичного контексту приділена велика увага в цілому ряду робіт. Зупинимося коротко на деяких з них. Поняття стилістичного контексту було сформульоване М. Ріффатером [Riffaterre 2006, р. 10 – 15]. Важливу роль в теорії стилістичного контексту М. Ріффатера відіграє запропоноване ним поняття конвергенції - зосередження в одній крапці пучка прийомів образності, які виконують загальну стилістичну функцію. Дієвість стилістичного прийому створюється не відступом від мовної норми, а недотриманням норми контексту. Ефект «обдуреного очікування» при цьому стимулюється попереднім очікуванням (особливою впорядкованістю тексту).

Роботи М. Ріффатера зіграли важливу роль в становленні і розвитку теорії стилістичного контексту. Проте, основним недоліком даної теорії є явне перебільшення ролі «обдуреного чекання», неопрацьованість функції контексту відносно додання його елементам окказіонального емоційного забарвлення.

Взаємодія контексту з усіма стилістичними явищами послідовно підкреслюється, проте, визначення самого стилістичного контексту не дає. Учені протиставляють розгляд слова в контексті суперсегментному аналізу цілого. Поважно відзначити, що в художньому тексті слово може набувати нової експресивності і нових значень. Він постійно вказує на можливість одночасного використання в тексті відразу декількох стилістичних прийомів, але робить це в межах окремих їх видів, нехтуючи суперсегментним аналізом.

Якнайбільш повно, на наш погляд, проблема стилістичного контексту висвітлена в роботах І. В. Арнольд та Е. С. Азнаурової. Дослідниця дає тлумачення стилістичного контексту як «відрізання тексту від словосполуки і речення до надфразової єдності і цілого мовного твору, представленого у вигляді піраміди, на вершині якої знаходиться одиниця, що стилістично реалізовується, – центр радіації» [Азнаурова 1973, с. 234], від якого або у напрямі до якого через систему відповідних сигналів відбуваються всілякі семантико- стилістичні транспозиції слова, прийому і тому подібне.

Вона виділяє два аспекти стилістичного контексту:

- 1) контекстно-ситуативні умови реалізації стилістичного вмісту слова;
- 2) контекстно-ситуативні умови створення стилістичної інтенсивності і ефективності [Азнаурова 1973, с. 230].

Таким чином, Е. С. Азнаурова розглядає взаємодію стилістичного контексту не лише зі словом, але і з крупнішими одиницями мови, що є вельми важливим аспектом в ході вивченні оцінки, яка часто актуалізується в одиницях більших, ніж слово.

Важливою частиною теорії І. В. Арнольд є положення про кордони стилістичного контексту, який може отримувати форму як мікро-, так і макро- : «... обмежувати мікроконтекст межами прямих синтаксичних зв'язків, як це робиться в лінгвістичному контекстологічному аналізі, не представляється можливим, оскільки сам стилістичний прийом може виходити за рамки пропозиції, тому... ми обмежуватимемо стилістичний мікроконтекст кордонами єдиної стилістичної функції [Арнольд 2007, с. 281]. Макроконтекстом ми називатимемо індикацію, що отримується за цими межами».

Функція стилістичного контексту полягає не в тому, щоб усунути багатозначність (це функція лінгвістичного контексту), а в тому, щоб додати нові значення, «створити йому додаткові коннотації і іншими шляхами забезпечити максимальну компресію інформації і тим самим забезпечити максимальну ефективність передачі» [Арнольд 2007, с. 46-47]. Таким чином,

положення, розроблені І. В. Арнольд, істотним чином доповнюють теорію стилістичного контексту і створюють можливості для її подальшого розвитку.

Звідси витікає, що автори приведених вище концепцій про стилістичний контекст роблять спробу з'єднати його з прагматичним контекстом, розглядаючи його як глобальне явище, як комплекс мовних і немовних значень [Fodor 1967, с. 182-192], одержуючих своє вираження на вербальному і невербальному рівнях.

Таким чином, в нашому дослідженні ми виходитимемо з прагматичного трактування контексту, який в мовному плані представляє собою відрізок мовного ланцюга, який містить достатні вербальні сигнали для виявлення прагматичного вмісту вислову. Саме у межах прагматичного контексту відбувається перехід у вживанні і сприйнятті вислову з рівня значення на рівень сенсу, зокрема прагматичного. Усвідомлення цього сенсу адресатом кваліфікується як розуміння вислову.

2.2 Взаємовплив контексту і оцінки

Неможливо спростувати той факт, що між оцінним висловом і контекстом існує тісний зв'язок. З цього приводу Ш. Баллі писав, що «в кожній окремій ситуації і в кожному даному контексті мовний знак не може виявити всю сукупність своїх відтінків, в кожному випадку на перший план виступає лише один з них, і він тимчасово відтісняє всі інші на задній план. Виявити цю домінують може лише оточення, контекст».

Метою даного розділу є розгляд контекстуальних засобів вираження когнітивно-комунікативного потенціалу оцінки і встановлення взаємовпливу контексту і оцінного висловлювання. В процесі дослідження було встановлено три типи взаємообумовленості контексту і оцінного висловлювання:

- 1) контекст впливає на оцінне висловлювання, змінюючи характер оцінки останнього;
- 2) оцінне висловлювання впливає на контекст, додаючи оцінний компонент в його структуру;
- 3) взаємовплив оцінного висловлювання і контексту.

Розглянемо механізм взаємовпливу контексту і оцінного висловлювання детальніше. У першому випадку взаємообумовленості можливі два варіанти – негативний і позитивний. У негативному контексті оцінне висловлювання, позитивний або негативний, має негативну коннотацію. Якщо ж в словах, які входять до складу вислову, відсутні семи, що несуть негативну оцінку, то вони додаються в семантичну структуру слів під впливом контексту:

(1) “Poor little rich girl”, I said savagely” [Christie 1967, p. 86]. У приведені вислові лексема *little* поза сумнівом володіє узуальною оцінкою, а *poor* сприймається яскравіше, по контрасту із словом *rich*, хоча в цьому контексті воно не є його антонімом. Негативність всього контексту в цілому зумовлюється вживанням слова *savagely* (люто, грубо), яке, контрастуючи із словом *little*, служить швидше для вираження інтенсивності оцінки, чим кваліфікації її характеру і сприяє появі негативно-оцінних імпульсів в семантичній структурі слів, які складають цей вислів.

Наведемо ще один приклад, який ілюструє вплив контексту на знак оцінки:

(2) “How nice for you, Cindy told him with pseudo-sweetness that it isn’t just dull old delegations who come to you with problems” [Hailey 1968, p. 103]. Слово *old*, позбавлене свого номінативного значення, служить цього разу для вираження негативній кваліфікації предмету вислову (несхвалення, кепкування), що виявляється в результаті його вживання поряд з лексемою *dull* (нудний, докучливий), яка узуально виражає негативну оцінку. Додамо, що в цьому ж ключі витримано і іронічне вживання *nice*, що підкреслюється вживанням слова *pseudo-sweetness* і множини іменника *delegations* в значенні єдиного.

У позитивному контексті оцінний вислів з нейтральною або негативною оцінкою набуває позитивної коннотації, додаючи під впливом контексту до своєї семантичної структури семи окказіональної позитивної оцінки. Це відбувається унаслідок того, що деякі пейоративи в певному контексті можуть виражати протилежну оцінку завдяки своїй амбівалентності. У цих випадках дескриптивна семантична ознака слів не узгоджується з їх оцінною ознакою.
 Пор.:

(3) *“Listen. Listen, you little fool! You deserve a hundred lashes. Are you going to ruin things now by mindless stupid jealousy? I’m here I love you, you are my wife”* [Murdoch 1974, p. 78].

У вислові (3) негативно забарвлені слова *fool, stupid, jealousy* використовуються для посилення прагматичного ефекту позитивної оцінки. Це стає можливим завдяки тому, що позитивний контекст свідчить про необгрунтованість хвилювань одного з комунікантів – адресата.

У другому випадку представляється можливим виділити також два типи взаємодії контексту і оцінного вислову:

а) контекст (нейтральний або позитивний) об’єднує у складі вислову лексеми з негативно-оцінними семами, під впливом яких контекст стає негативним:

(4) *“Opening it (the door), I beheld a handsomely ugly face, animal and engaging”* [McInnes 1998, p. 71].

У цьому вислові одне із слів дає об’єктивну характеристику людини (*ugly*), друге ж, виражене прислівником *handsomely*, емоційно-суб’єктивну. Словосполука подібного типу не завжди є оксюмороном в загальноприйнятому сенсі, тому що лексеми, які входять в його склад, не обов’язково є антонімами. Особливість їх якраз в тому, що слово, узуальний що виражає позитивну характеристику явища або предмету, тут використовується для вираження негативної оцінки;

б) контекст (нейтральний або негативний), який відображує позитивне значення вислову, хоча і не в багаточисельних випадках, здійснює сильнішу дію:

(5) “Old friend of my father’s. Said it was good to have me abroad” [Vonnegut 1992, p. 186].

Зміна оцінної перспективи відбувається під впливом загальнооцінного предиката *good*, що містить семи позитивної оцінки [Приходько 2009, с. 45]. Необхідно вказати, що на зміну думки мовця про об’єкт оцінки впливає той факт, що “інтегрована мова входить до складу прямої мови як оцінний компонент всього вислову”.

У третьому випадку спостерігається взаємовплив оцінного вислову і контексту. Вислів містить епрейсори, в семантичній структурі яких є семи лише позитивної оцінки, і епрейсори лише з негативно-оцінними семами. Взаємодіючи з контекстом, такий вислів сприяє перетворенню його на негативний (тобто тут як би поєднуються два перші варіанти взаємовпливу оцінного висловлювання і контексту):

(6) “/ left them working, the car looking disgraced and empty with the engine open and parts spread on the work bench, and went in under the shed and looked at each of the cars. They were moderately clean, a few freshly washed, the others dusty... I looked at the tires carefully, looking for cuts or stone bruises. Everything seemed in good condition. It evidently made no difference whether I was there to look after things or not” [Hemingway 1976, p. 40].

Характеризуючи стан військової техніки, автор використовує слова як з негативною оцінкою (*disgraced, empty, dusty*), так і з позитивною (*clean, freshly, good*), які, взаємодіючи у межах контексту, обумовлюють його негативне сприйняття. Негативність цього разу підкреслюється також і останньою фразою вислову, що свідчить про байдуже відношення героя до описуваного явища.

Не можна обійти увагою той факт, що в даній ситуації також розрізняються варіанти. Якщо у вислові є слова з позитивною оцінкою, а

контекст передає негативну, то унаслідок їх взаємодії відбувається ослаблення негативної оцінки контексту і позитивної оцінки висловлювання. І, навпаки, якщо у вислівлюванні входять слова з негативною оцінкою, а контекст представляє позитивну (такі випадки зустрічаються значно рідше, ніж попередні), то результат їх взаємодії такий самий – спостерігається ослаблення обох оцінних значень.

2.3 Конститування оцінки під впливом мікроконтексту

Як вже наголошувалося, при з'ясуванні значення оцінного висловлювання важливу роль грають лінгвістичний і стилістичний контексти. З точки зору сприйняття у вислові, оцінка, на нашу думку, буває трьох типів:

- а) експліцитна;
- б) розпізнавальна;
- в) імпліцитна.

Критеріями для виявлення названих видів оцінки є характер її сприйняття і формальний показник – об'єм контексту.

Існує два різновиди оцінки у вислові з точки зору її сприйняття:

- 1) однобічно сприймана (з боку реципієнта);
- 2) двосторонньо сприймана (з боку адресата і з боку адресанта).

Однобічно сприймана оцінка характерна для таких способів її негативного вираження, як іронія, сарказм, сатира, оскільки адресант, будучи розповідачем в творі, сам може виступати в ролі безпристрасного хронікера і судді, наділеного вищою мудрістю.

Двосторонньо сприймана оцінка властива позитивним способам її вираження таким, як заохочення, вихваляння, схвалення. В окремих випадках вона властива іронії (актуалізація твердження з метою передачі заперечення [Wierzbicka 1992, с.18]. Що стосується об'єму контексту, то реалізація оцінки

в межах мікроконтексту може бути названа явною, а в рамках макроконтексту вона може бути як розпізнаваною, так і прихованою. У макроконтекстах мінімального і середнього об'єму – це розпізнавальна оцінка, а в макроконтекстах максимального об'єму – прихована. Отже, випадки актуалізації когнітивно-дискурсивного потенціалу оцінки в мікроконтексті і макроконтекстах мінімального і середнього об'єму можуть бути віднесені до експліцитним форм її вираження, а реалізація оцінки в макроконтекстах максимального об'єму – до імпліцитних.

Для виявлення оцінки завжди необхідні сигнали-показчики. Будучи елементами контексту, вони можуть носити як лінгвістичний характер (окреме слово, ланцюжок слів, словосполучення, речення, ряд речень), так і екстралінгвістичний, тобто вони можуть бути тими позамовними чинниками, які допомагають розкрити значення вислову. З точки зору місцезнаходження сигнали-показчики можуть знаходитися перед або безпосередньо за мовною одиницею, яка реалізує оцінку, або ж розташовуватися дистантно.

Як свідчить аналіз мовного матеріалу, оцінне висловлювання може актуалізуватися як в стилістичному, так і в лінгвістичному мікроконтексті. Проведене дослідження дозволило встановити два типи прояву оцінного висловлювання в мікроконтексті:

- 1) оцінне висловлювання реалізується в стилістичному мікроконтексті;
- 2) у маніфестації оцінного висловлювання беруть участь обидва види мікроконтексту - лінгвістичний і стилістичний.

При реалізації потенціалу оцінки в межах мікроконтексту виділяються наступні сигнали-показчики: окреме слово, ланцюжок слів, частина речення. Вкажемо при цьому, що кожен з названих сигналів-показників співвідноситься з певним виглядом мікроконтексту: окреме слово – із стилістичним, ланцюжок слів – з обома мікроконтекстами – стилістичним і лінгвістичним, частина речення також співвідноситься як з лінгвістичним, так і стилістичним мікроконтекстом.

Зупинимось детальніше на кожному з названих тут випадків. При реалізації оцінки в стилістичному мікроконтексті сигнал-показчик – окреме слово:

(1) “Such a crowd did not congregate too often but there were occasions when I did count four” [Mikes 1995, p. 27].

Перед нами приклад репрезентації іронії в мікроконтексті. Сигнал-показчик *four* знаходиться за одиницею, що актуалізується. Іронію містить перша частина висловлення (чотири люди – це не натовп). Це перший тип іронії: використання заперечення з метою вираження твердження. Стилiстичний контекст включає оцінний вислів у загальну структуру дискурсу, він може збагачувати мовну одиницю, що виражає оцінку, новою окказіональною коннотацією і додатковими значеннями:

(2) “He was eating salad - taking a whole lettuce leaf on his fork and absorbing it slowly, rabbit-wise - a fascinating process to watch” [Jerome 1976, p. 75].

Іронічна оцінка поміщена в частині пропозиції *a fascinating process to watch*, де під впливом контексту з’являються негативно-оцінні семи, і цього відрізка набуває абсолютно протилежне значення – *disgusting sight* (огидне видовище). Сигнали-показчики *slowly, rabbit-wise* передують мовній одиниці, яка актуалізує іронію. При одночасній реалізації оцінки в стилістичному і лінгвістичному мікроконтексті сигналом-показником виступає ланцюжок слів.

(3) “He had a sick, repulsive headache, piercing and ugly” [Bellow 1969, p. 121].

Головний біль героя змальований двома парами прикметників, одна з яких описова (*sick, piercing*), а друга – виражає суб’єктивну оцінку Герцога, яка є негативною, завдяки значенню слів *repulsive* і *ugly*.

Одночасне вживання цих слів створює не лише виразне враження від реакції на цей біль, але і свідчить про те, що під впливом слів з негативною оцінкою окказіональну негативну коннотацію набувають також слова, яким

узуально вона не властива. Це і є акцентуатором негативного сенсу приведеного вище висловлювання.

Стилістичний контекст побудований на епітетах, які входять в першу пару прикметників, а лінгвістичний тримається на словах-показчиках *piercing, ugly*, останнє з яких негативно по своїй семантиці. При реалізації оцінки в стилістичному і лінгвістичному мікроконтексті сигналом-показчиком може бути і частина речення, яка, як правило, включає слова з позитивною або негативною оцінкою, вказуючі на те, що глибше роз'яснення сенсу вислову міститься в першій його частині. Пор.

(4) *“Moses watches him recede in the mud of the lane,... walking swiftly, with bad feet, bad feet, evil feet, Moses remembered”* [Bellow 1969, p. 92].

Сигнал-показчик *with bad feet, bad feet, evil feet* містить слова з негативно-оцінними семами (*bad, evil*), зміст яких розкривається в попередній половині висловлення. Для посилення ефекту негативної оцінки у вислові (4) використаний прийом емоційного наростання. Він заснований на емпатичному повторі. Наростання характеризується поступовим зростанням міри емоційності і експресивності кожній подальшій частині в порівнянні з попередньою. Найбільша експресивність властива завершувальним словам висловлювання, які є найважливішими за своїм значенням, оскільки вони вельми переконливо передають відчуття ненависті і неприязні, які переживає хлопчик, спостерігаючи за людиною, що заподіяла йому лихо.

На підставі викладеного, можна зробити висновок про те, що при актуалізації оцінки в межах мікроконтексту лінгвістичний контекст базується на сигналах-показчиках, тоді як до складу стилістичного контексту входять всілякі семасиологічні і синтаксичні виразні засоби і стилістичні прийоми. Якщо роль сигналу-показчика виконує ланцюжок або частина пропозиції, то в їх склад входять оцінні слова.

2.4 Конститування оцінки під впливом макроконтексту

Тепер проаналізуємо маніфестацію когнітивно-дискурсивного оцінного потенціалу в макроконтекстах мінімального і середнього об'єму. Як і в мікроконтексті оцінний вислів може реалізуватися як в стилістичному, так і в лінгвістичному макроконтексті. В процесі вивчення актуалізації оцінного вислову в макроконтексті встановлено два типи взаємодії оцінного висловлювання і макроконтексту:

- 1) оцінне висловлювання реалізується лише в стилістичному макроконтексті;
- 2) оцінне висловлювання реалізується в обох видах контексту – лінгвістичному і стилістичному.

В межах макроконтексту виділяються такі сигнали-показники: речення, декілька речень.

Кожен з вказаних сигналів-показників співвідноситься з певним виглядом контексту: ціле речення – із стилістичним макроконтекстом, а декілька речень – з лінгвістичним і стилістичним макроконтекстами. Проілюструємо це прикладами:

- 1) Оцінне висловлювання реалізується в стилістичному макроконтексті.
Сигнал-показник - ціле речення:
- 2) (1) *“An oyster from Kalamazoo confessed he was feeling quite blue, "for", he said, as a rule, when the weather turns cool, I invariably get in a stew”* [Lear 1964, p. 119].

У висловлюванні (1) стилістичний контекст заснований на епітетах і порівнянні, а також на словосполучці фразеологізму *to get in a stew*, які служать сигналами-показниками. Важлива роль у формуванні оцінки у висловлюванні належить епітетам, висловленим з оцінним значенням, - *cool, invariable*. Вони включаються в загальну структуру макроконтексту, надаючи йому відповідну оцінку. Наведемо ще декілька прикладів актуалізації оцінного висловлювання в стилістичному макроконтексті:

(2) *“She fancied that on the faces in front of her she saw critical expectation, boredom, ironic disapproval. Surely this was the height of bad form – to drop a guest unprepared into such a situation”* [Fitzgerald 1989, p. 39].

Тут сигналом-показчиком виступає перше речення, що містить в своєму складі епітети, - *ironic, critical*, що надають негативну оцінку характеристику описуваної ситуації, яка розкривається в другому реченні за допомогою прийому логічного наростання (*the height of bad form*).

(3) *“He moved through impressions like a man hallucinated. And every incident seemed to beat on his brain Death, Death, Death. All the decay and death of battlefields entered his blood and seemed to poison him. He lived among smashed bodies and human remains in an infernal cemetery”* [Aldington 1968, p. 177].

Фрагмент дискурсу (3) описує емоційний стан героя, охопленого жахливою картиною війни, яка несе смерть. Використання в сигналі-показчику (*And every incident seemed to beat on his brain Death, Death, Death*) одних і тих же лексем приводить до експресивного посилення негативного сенсу всього висловлення в цілому. Стилiстичний контекст в даному висловлюванні заснований на взаємодії паралельних конструкцій, анафори, епітетів і метафор, які упорядковують структуру останнього і в той же час цементують його сенс, а також, доповнюючи один одного, виконують єдину стилістичну функцію – викривання жахів війни.

Таким чином, в стилістичному контексті інформаційно насичена мовна одиниця, що містить семи позитивної або негативної оцінки, об'єднуючись в тій, що охоплює великий відрізок дискурсу групі стилістичних прийомів (або прийомі), включається в загальну структуру дискурсу.

Оцінний вислів реалізується одночасно в лінгвістичному і стилістичному макроконтекстах. Сигнал-показчик – декілька речень:

(4) *“It seemed to him that he had become light and ethereal, that it was he that was in motion; that he was being driven with inconceivable velocity through unending solidness. The wind was no longer air in motion. It had become substantial as water or quick-silver. He had a feeling that he could reach into it and tear it out in chunks*

as on might do with the meat in the carcass of steer; that he could seize hold of the wind and hang on it as a man hang on the face of a cliff” [London 1963, p. 157].

У висловлюванні (4) перше речення, до складу якого входять слова *light* і *ethereal* (світлий, ефірний), виконує функцію сигналу-показчика. Передавана ним інформація вимагає подальшого роз’яснення, яке читач і знаходить в подальшому змісті висловлювання. При цьому необхідний аналіз як стилістичного, так і лінгвістичного контексту.

Перш за все, необхідно зняти граматичну омонімію слова *light*, яке може бути як іменником, так і прикметником. Синтаксичний контекст ідентифікує його як прикметник, оскільки воно спожите одночасно з прикметником *ethereal*. Значення лексеми *might* визначається лексико-морфологічним контекстом, вказуючим на те, що актуалізується сема «сила», «мощь», так як дієслово не може уживатися з предлогом. Даний лексичний контекст є контекстом другої міри [Nowell-Smith 2017, с. 43], оскільки вказівний мінімум знаходиться в опосередкованому синтаксичному зв’язку з ядром.

З двох речень в (4) найбільшу смислову залежність має друге, яке виступає як предикативне. Лексема *wind* стає актуалізованим словом всього вислову і значно розширює кордони свого значення. Слова *solidness*, *meat*, *cliff*, *substantial* співвідносяться з її семантичною структурою як часткове до цілого і реалізують в ній семи матеріальності, наочності, щільності.

Стилістичний контекст тут складається з вживання паралельних конструкцій, порівняння і метафори, що несуть додаткову інформацію, яка ліквідує ентропію слова *wind*, і, відповідно, робить експліцитним смисл усього висловлювання.

Проаналізуємо ще декілька прикладів актуалізації оцінного висловлювання в лінгвістичному і стилістичному макроконтекстах:

(5) *“The door shut, the firm heavy steps recrossed the bright carpet; the fat body plumped down in the spring chair, and leaning forward, the boss covered his face with his hands. He wanted, he intended, he had arranged to weep. It had been terrible shock to him when old Woodifield sprang that remark upon him about the boy's grave. “My*

son!” groaned the boss. But no tears came yet. In the past in the first month... he had only to say those words to be overcome by such grief that nothing short of a violent fit of weeping could relieve him... The boss took his hands from his face; he was puzzled. Something seemed to be wrong with him! He wasn't feeling as he wanted to feel” [Mansfield 1979, p. 88-89].

Речення сегменту дискурсу (5) зв'язані між собою однотипністю структури, а саме: паралельними синтаксичними конструкціями, наявністю одного і того ж референта (*the firm heavy steps, the body, the boss*). Кільцевий лексичний повтор (*the boss covered his face with his hands і the boss took his hands from his face*) в першому і передостанньому реченнях даного висловлювання зв'язують його в єдине смислове ціле. Лексеми *firm, heavy* реалізують контекстуально обумовлені семи негативної оцінки «твердий», «пригнічений», показуючи початок наростання емоційного навантаження, яке поступово посилюється і акумулюється у другому реченні.

Грамматичний час дієслів відновлює дійсний порядок дотримання подій. Перші два дієслова спожито в минулому недоконаному часі, а останній – в доконаному. Автор поміщує дієслово *want* в один синтагматичний ряд з дієсловами *intend, arrange*, унаслідок чого асоціативні зв'язки, що виникають між ними, викликають зрушення значення *want* у бік *intend* і додають йому модальний відтінок. Дієслово *arrange* знаходиться в безпосередній коллокації до *weep*, внаслідок чого актуалізується його друге значення *to shed tears* (проливати сльози) – з іронічним коннотативним забарвленням.

Майже те ж відбувається в (5) і з дієсловом *groan*, який сприймається як продовження синтагматичеського ряду вищезазначених дієслів, тому поряд зі своїм прямим словарним значенням, він під впливом контексту реалізує значення «Викликати плач». У створенні стилістичного контексту беруть участь різні семасіологічні і синтаксичні виразні засоби і стилістичні прийоми (епітети, паралельні конструкції, анафора, окличне речення). Стилiстичний контекст додає висловлюванню велику емоційність і експресивність і служить фоном для реалізації лінгвістичного контексту.

(6) “... a grey cat dragging its belly, crept across the lawn and a black one, its shadow, trailed after. The sight of them, so intent and so quick, gave Bertha a curious shiver. “What creepy things cats are!” She stammered, and she turned away from the window and began walking up and down” [Mansfield 1979, p. 217].

У лексичному контексті знімається амбівалентність слів *grey*, *black cat*, вони тут спожиті в значенні «неприємна істота». Нейтралізується також граматична омонімія слова *shadow*, яке поза контекстом може бути кваліфіковане і як іменник, і як дієслово. Синтаксичний контекст ідентифікує його як іменник, оскільки перед ним спожитий займенник *it*.

У складі стилістичного контексту знаходимо епітети, порівняння, окличне речення. Як і в попередньому прикладі, стилістичний контекст є фоною складовою частиною лінгвістичного контексту.

У приведених випадках (5, 6) сигнал-показчик переважно передував явищу, що актуалізувалося. Проте, в цілому ряду висловів він не має певного місця, оскільки складається з декількох речень. Він може бути препозиційним відносно висловлюванню, який маніфестує оцінку, часто розташовується після нього (такий сигнал-показчик можна назвати таким, що уточнює), може також розчленовуватися оцінним висловом. Порівняємо контексти висловлювань (7, 8, 9):

(7) “Still the wind increased. Hour after hour it increased. By what he calculated was eleven o'clock the wind had become unbelievable. It was horrible, monstrous thing, a screaming fury, a wall that smote and passed on but that continued to smite and pass on-a wall without end” [London 1963, p. 50].

Перед нами опис урагану, що насувається. Сигнал-показчик, який складається з двох перших речень, передує описуваному явищу.

Для глибокого і правильного розуміння висловлювання (7) необхідно обидва види контексту – і лінгвістичний, і стилістичний. За допомогою лексичного контексту «першого ступеня» [Bach 1994, с. 136] ідентифікується значення слова *wall*, яке позначає тут – «швидкий, безперервний рух». Його індикаторами є дієслова *to smite and pass on*.

Стилістичний контекст будується на епітетах (horrible, monstrous, screaming, unbelievable), які включені в загальну структуру макроконтексту, а також на емоційному наростанні і метафорі. Як і в описаних раніше випадках, стилістичним контекстом є фон, який маніфестує дію лінгвістичного контексту.

(8) *“It was like the second when you come home late at night and see the yellow envelope of the telegram slicking out from under your door and you lean and pick it up, but don't open it yet, not for a second.... While you stand there in the hall, with the envelope in your hand, you feel there's an eye on you, a great big eye looking straight at you from miles and dark and through walls and houses and though your cost and vest and hide and sees you huddled up way inside in the dark which is you, inside yourself, like a clammy, sad little foetus you carry around inside yourself. The eye knows what's in the envelope, and it is watching you to see you when you open it and know, too. But the clammy, sad little foetus which is you way down in the dark, which is you too lifts up its sad little face and its eyes are blind, and shivers cold inside you for it doesn't want to know what is in that envelope. It wants to lie in the dark and not know, and be warm in its not-knowing”* [Warren 1982, p. 28].

Оцінний вислів (8), що представлений у вигляді розгорнутої метафори (a great big eye... the clammy sad little foetus), розриває сигнал-показчик. Без речень, які входять в його склад, негативний смисл метафори незрозумілий. У першій частині сигналу-показчика містяться слова (feel, don't open), які готують реципієнта до сприйняття метафори. У другій частині знаходимо висновок, який і пояснює доцільність використання метафори в приведеному висловлюванні.

Смисл слова eye, яке в лексичній системі мови репрезентує як наочне найменування, так і назву дії або стану, нейтралізується в синтаксичному контексті. Наявність артиклів an і the класифікує eye як іменник. У цьому ж контексті ідентифікується слово dark як іменник, оскільки воно уживається у функції визначення до лексеми you, яка, у свою чергу, також виконує роль індикатора оцінки.

У аналізованому випадку іменник *dark* має переносний сенс *ignorance*, *absence of knowledge*. На підставі приписування цієї ознаки «некомпетентність, відсутність знання» займеннику *you*, до складу його семантичного значення входить сема «носій яких-небудь якостей», що і приводить до актуалізації потенційної семи «відсутність знання».

Не переслідуючи мети принизити в очах читачів свого сучасника, звести нанівець всі людські досягнення неосяжної області знання, автор хоче переконати нас в тому, що людина, в нескінченно величезній і загадковій системі всесвіту прирівнюється до порошокинки, він сліпий до її таємниць, йому ще належить відкрити і пізнати закони останньої. Актуалізація ознаки, що є негативним за своєю суттю, приводить до створення метафори з явно вираженою негативною спрямованістю. Це знаходить своє вираження в складному стилістичному комплексі *the dark which is you*.

Поряд з метафорами, які символізують почуття страху і занепокоєння, в стилістичному контексті вжиті епітети *sad* і *clammy*, направлені на збудження у читача жалості, з одного боку, і відчуття зневаги і відрази, – з іншою. Негативна прагматична спрямованість вислову, на наш погляд, не викликає сумнівів.

(9) *“The professor led the way back to the patio. He had put his revolver back in his pocket. The young woman waited until Wormold began to follow and then brought up the rear like a watch-dog. He half expected her to bite his ankle. He thought, unless I speak soon, I shall never speak”* [Greene 1998, p. 129].

У висловлюванні (9) сигнал-показчик (*He half expected her to bite his ankle*) знаходиться після оцінки і пояснює мовні одиниці, в яких вона втілена. Для зняття граматичної омонімії слова *rear*, яке може бути як дієсловом, так і іменником, необхідний синтаксичний контекст. Він визначає *rear* в цьому випадку як іменник. Індикатором цього служить певний артикль *the*.

Відзначимо, що прислівник *never*, яке належить до базових одиниць мови, виступає маркером концепту “негативність” на когнітивному рівні

[Rosch 1975, с. 192] і забезпечує швидке сприйняття і розуміння адресатом повідомлення з негативною семантикою.

Стилістичний контекст заснований на порівнянні (молода жінка порівнюється із сторожовим собакою) і метафорі, яка виражена дієсловом *to bite* і входить до складу сигналу-показчика і служить фоном для дії лінгвістичного контексту, що несе основне семантичне і смислове навантаження.

Таким чином, на підставі вищевикладеного можна зробити вивід про те, що за умови актуалізації потенціалу оцінки в межах макроконтексту лінгвістичний контекст має переважно змішаний характер, а до складу стилістичного контексту в більшості випадків входять різні семасиологічні і синтаксичні виразні засоби і стилістичні прийоми. В цілому ряді випадків сигналом-показником виступають слова, які містять оцінні семи. Остання обставина, безперечно, сприяє адекватному смислу всього висловлювання.

2.5 Конститування оцінки під впливом мегаконтексту

Ми розглянули випадки експліцитного вираження оцінки в контексті. Тепер звернемося до аналізу прийомів актуалізації оцінного потенціалу в макроконтекстах максимального об'єму (мегаконтексту), де реалізація оцінки носить переважно імпліцитний характер.

Такий контекст може складатися з декількох абзаців, об'єднаних єдиним сенсом; це може бути розділ, декілька розділів або навіть цілий твір.

Велику роль при маніфестації оцінки в подібного роду контекстах грають паралінгвістичні умови – знання про навколишню дійсність, цілі і установки адресата, що допомагають адекватно декодувати зміст вислову. Такий контекст може бути названий прагматичним.

У мегаконтекстах сигнал-показчик носить екстралінгвістичний характер і може знаходитися, на значній відстані від аналізованого уривка, наприклад, в заголовку розділу або назві романа або навіть в іншому творі, на який робиться алюзія.

Ми вже зазначали, що дискурс і текст – це віддзеркалення одного і того ж явища – реального комунікативного акту. Відмінність між ними полягає в тому, що текст є результат осмислення комунікативного акту в статиці, а дискурс – в динаміці. Таким чином, під дискурсивним ми розуміємо такий рівень тексту, який описується в параметрах, що мають комунікативну дискурсивну інтенцію, логічну і текстову форму, що скріплюють певними зв'язками один з одним (це скріплює й забезпечує раціональне дискурсивне мислення).

Ми повністю згодні з дослідниками в тому, що контекст і дискурсивний рівень тексту складають нерозривну єдність, оскільки, побудова будь-якого тексту знаходиться в прямій залежності від смислового вмісту будь-якого масштабу і досить жорсткої системи безперервного контексту, в рамках якого здійснюється виклад тієї або іншої теми.

Можна виділити три основні функції тексту, які грають важливу роль в з'ясуванні значення висловлювань в контексті. Ми вважаємо, що виділені функції, які мають велике значення для аналізу реалізації оцінного висловлювання в макроконтексті максимального об'єму, можуть бути віднесені і до дискурсу. Суть вказаних функцій полягає в наступному:

1. Пояснення змісту того або іншого слова при його однозначному вживанні в реченні [Приходько 2016, с. 108]. Оскільки оцінка може бути виражена не лише словом, тому цю функцію слід трактувати ширше: не лише пояснення слова, а і словосполуки, речення, – іншими словами висловлювання в цілому.

Ця функція пояснення розкривається за допомогою пре- і постконтексту, що створює основу для розуміння не лише окремо взятого висловлювання, але і всього тексту.

Проілюструємо вищевикладене на прикладі декількох висловів. У 14 главі свого твору К. Джером змальовує комічні ситуації, у які потрапляють його герої:

(1) *“... Today he determined he would be beforehand. At the first sound the kettle made, he rose, growling, and advanced towards it in a threatening attitude. It was only a little kettle, but it was full of pluck, and it up and spit at him”. “Ah! would ye!” growled Monmorency, showing his teeth; “I’ll teach ye to cheek a hardworking respectable dog; ye miserable, long-nosed, dirty-looking scoundrel, ye. Come on!” And he rushed at the poor little kettle, and seized it by the spout” [Jerome 1976, p. 110].*

(2) *“George has never learned to play the banjo to this day. He has had too much all-round discouragement to meet, he tried on two or three evenings, while we were up the river, to get a little practice, but it was never a success. Harris’s language used to be enough to unnerve any man, added to which, Monmorency would sit and have steadily, right through the performance. It was not giving the man a fair chance. “What’s he want to howl like that for when I’m playing?” George would exclaim indignantly, while taking aim at him with a boot” [Jerome 1976, p. 112].*

Обидва уривки дискурсу, розглянуті поза контекстом, сприймаються з певною долею гумору, оскільки в їх склад входять слова, семантична структура яких містить негативно-оцінні семи (threatening, miserable, scoundrel, dirty-looking), але іронічно вони звучать лише в контексті всієї глави.

Сигнал-показик в уривках (1, 2) має екстралінгвістичний характер. Це – контекст, де змальовані дрібні незгоди невдалих гостей. Текстовий контекст забезпечує лексемам можливість реалізації певних значень, оскільки ті характеризуються багатозначністю в мовній системі. У цьому контексті актуалізується лише одне із значень (fair – хороший (шанс); to advance – нападати).

Проаналізуємо ще один уривок, який розкриває функцію пояснення макроконтексту:

(3) *“Niagara Falls is very nice. It's like a large version of the old Bond sign on Times Square. I'm very glad I saw it because from now on if I am asked whether I have seen Niagara Falls I can say yes, and be telling the truth for once”* [Steinbeck 1962, p. 84].

У вислові (3) дійсна оцінка виражена імпліцитно і актуалізується повністю лише в розширеному контексті. При цьому естетична оцінка (красивий, приємний для споглядання), виражена словом *nice*, набуває характеру інтелектуальної оцінки з відтінком іронії, оскільки далі з'ясовується, що для автора Ніагарський водоспад не таке вже і захоплююче видовище, якщо він асоціюється із збільшеним за розміром варіантом реклами, що надокучила на Тайм Сквер.

Іронічний відтінок міститься і в емоційній оцінці факту поїздки на Ніагару: герой радий, що на питання з приводу того, чи бачив він Ніагарський водоспад, зможе, не покрививши душею, відповісти стверджувально.

2. Розкриття не лише усічених (еліптичних) значень слова або словосполучення, але і звичайних його значень, які формують частину деякого завершеного тексту [Приходько 2022, с. 182]:

(4) *“Josefina, I do wish you would give us all little more warning when you're going to turn”, I said. “Why?” she inquired simply. “Well, it helps you know. It gives us a chance to prepare to meet our master”.*

“But it is nice to say, no?” she asked with satisfaction. “And I've learned more; I know Blurry Barstard and...” “All right, all right”, I said hastily. “I believe you. But for Heaven's sake don't use them in front of your mother, otherwise, she'll stop you driving for me” [Durrell 1969, p. 20-21].

У уривку (4), який можна було б продовжити, перша частина вимагає подальшого детального роз'яснення. Далі майже впродовж усього розділу автор розкриває значення першого речення і всієї словосполучення *little more warning* – «трохи більше запобігань».

Іронічна тональність вводиться в даний уривок завдяки тому, що автор тут представлений експліцитно. Як неупереджений суддя він виражає своє

відношення до описуваних подій за допомогою використання в уривку слів з оцінними семами (*nice, satisfaction*). Ці лексеми, включаючись в загальну канву контексту всієї глави - макроконтексту - є форматорами його оцінного значення.

Сигнал-показик має екстралінгвістичний характер – це знання вдач і звичок героїв роману.

У романі «Жінка французького лейтенанта» Дж. Фаулз приводить детальний опис портрета героїні, звертаючи особливу увагу на її очі:

(5) *“She had fine eyes, dark eyes”* [Fowles 1977, p. 65].

(6) *“All he was left with was the after-image of those eyes – they were abnormally large, as if able to see more and suffer more”* [Fowles 1977, p. 78].

Спочатку продуцент дає звичайний опис очей Сарри, хоча вже тут використана експресивно-оцінна лексема *fine*. Повтор слова *eyes* не випадковий, він інформативний і означає той факт, що очі дійсно виразні і не могли не залучити уваги. Думка про глибоке враження, яке виробляли ці очі, звучить і у другому вислові, в якому завдяки вживанню словосполуки *abnormally large* і порівняння *as if able to see more and suffer more*, основне значення дієслова *see* «бачити» відходить на задній план, поступаючись місцем іншим значенням – «розуміти», «пережити».

Для адекватного осмислення вмісту висловів (5, 6) важливу роль грають такі екстралінгвістичні чинники, як знання вікторіанської епохи, коли на багатьох словах і відчуттях лежало табу, а тому про багато що можна було сказати лише очима.

3. Загальний зміст тексту служить не цілям зняття багатозначності, а забезпечує розуміння слова або вираження (абзацу, розділу), який має заданий, як правило, абстрагованим характером тексту смисл:

(7) *“... Are you sure”, I said to him, “that it ain't the hand that mixes the pancakes that you're after?” “Do you know how to make them pancakes, uncle Emsley?” I asked. “Well, I'm not as apprised in the anatomy of them as some”, said uncle Emsley* [Henry 1977, p. 40-41].

Для розуміння символічного значення слова pancakes необхідний контекст усієї розповіді, оскільки будь-який абзац, узятий поза контекстом, несе в собі лише нейтральне значення. Лише зі змісту всієї розповіді зрозумілий гумор автора. Йдеться про легковажного хлопця, який повірив виправданню залицяльника своєї дівчини, що йому необхідний лише рецепт дивно приготованих млинчиків. Повіривши в цю вигадку, він втрачає пильність і у нього уводять дівчину. Необхідно відзначити, що не останню роль тут має і той факт, що вся розповідь об'єднана єдиною смисловою лінією – рецепт приготування млинчиків, який є всього лише виправданням для невдалого залицяльника.

Кажучи про контекстуальну обумовленість оцінки в межах макроконтексту максимального об'єму (мегаконтексту), слід зазначити, що ступінь спаяності речень в нім вища, ніж при реалізації оцінки в межах макроконтексту мінімального і середнього об'єму. Увесь дискурс пронизаний єдиною смисловою лінією, зв'язок між реченнями послідовний і тримається на описі одного і того ж об'єкту, а речення скріплюються однією темою. Отже, фрагменти такого дискурсу не можуть функціонувати самостійно:

(8) *“It was thus that a look unseen by these ladies did at last pass between Sarah and Charles. It was very brief, but it spoke worlds; two strangers had recognized they shared a common enemy”* [Fowles 1977, p. 93].

Герої романа не просто обмінюються поглядами – вони говорять ними і розуміють їх. У цьому і полягає глибше значення повторюваних слів: «бачити» – означає «розуміти»; «поглянути» – означає «спробувати зрозуміти» або «сказати щось». Вислів (8) безпосередньо вказує саме на таке додаткове значення. Але якщо розглянути його ізольовано, то воно справлятиме лише нейтральне враження.

Бажаний ефект досягається завдяки використанню слів з негативно-оцінними семами (enemy, unseen, stranger). На нашу думку, твір побудований на основі жорсткого зчеплення речень, об'єднаних загальною темою, – виступ проти заборони деяких слів і відчуттів.

Як і в розглянутих вище висловлюваннях, тут важливу роль відіграють екстралінгвістичні чинники – знання звичаїв описуваної епохи.

Контекст на дискурсивному рівні – це неодмінна умова розкриття значень мовних одиниць. Велике значення для актуалізації оцінного потенціалу в макроконтексті максимального об'єму має ставлення автора до змальовуваних ним подій, яке може бути нейтральним, позитивним або негативним.

У висловлюванні (9) вставлення автора до змальовуваного носить позитивний характер:

(9) “... *delectably wide grey-blue eyes, eyes that invited male provocation and returned it as gaily as it was given. They bubbled as the best champagne bubbles, irrepressibly; and without causing flatulence*” [Fowles 1977, p. 68].

Початок вислову (9) містить ланцюжок епітетів, які описують форму і колір очей однієї з героїнь роману – Мері. Причому відкриває цей ланцюжок досить рідке слова *delectably* – «чарівно», що і зумовлює наше сприйняття подальших епітетів: досить нейтральне *grey-blue* починає сприйматися як красиве. Це стає можливим завдяки тому, що «експресивність епітета підвищується, якщо один предмет характеризується цілим ланцюжком епітетів» [Арутюнова 1988, с. 90]. Далі ми бачимо ціле підрядне речення у функції, яка описує одночасно і характер погляду, і характер дівчини, кокетливої і брехливої.

Наступне речення (9) містить образне метафоричне порівняння: жвавність погляду Мері передана за допомогою порівняння очей з бульбашками шампанського. Цей стилістичний прийом посилюється вживанням прикметника *best*. Як і в попередньому реченні автор інтенсифікує епітет *irrepressibly*, поміщаючи його в постпозицію, яка неодмінно привертає увагу читача і демонструє доброзичливе ставлення автора до своєї героїні.

На підставі викладеного можна зробити висновок, що мегаконтекст, в якому актуалізується оцінка, є лінгвістичним, а стилістичний контекст – це лише його фонова частина. На дискурсивному рівні не існує лексичної або

граматичної полісемії, оскільки тут «акумулюється сенс тексту і контексту одночасно» [Приходько 2022, с. 184]. Одним з вирішальних чинників для розуміння оцінки в межах макроконтексту максимального об'єму є екстралінгвістичний контекст, оскільки сигнали-показики в більшості випадків носять екстралінгвістичний характер.

Як свідчать наведені приклади, в ХХ столітті оцінка в тому або іншому вигляді присутня у висловах різного типу, навіть якщо вона явним чином не виражена. Це пояснюється як ускладненням сприйняття «картини світу», так і її відображенням в свідомості того, що говорить, розвитком жанрів, а також таким важливим соціальним чинником, як коректність.

ВИСНОВКИ

У даній роботі ми ставили за мету описати оцінку як універсальну категорію, яка реалізується за допомогою мовних одиниць у єдності форми, змісту та функції у процесі комунікації, що дозволяє вважати її мовною категорією з чітко окресленим когнітивно-дискурсивним потенціалом.

Людина за своїм призначенням не є пасивним елементом світосприйняття. Об'єкт пізнання встановлюється в її підсвідомості крізь призму норм та оцінок. Ціннісне ставлення людини, тобто оцінний аспект взаємодії дійсності та особистості, знаходить своє відображення у когнітивних аксіологічних стереотипах і закріплюється у мовних структурах у вигляді слів, виразів, речень тощо. У процесі спілкування людина ніколи повністю не абстрагується від свого відношення до висловлювання й так чи інакше висловлює свою позицію.

Винятковий інтерес до проблеми оцінки можна пояснити складністю самого феномена оцінки, багатогранністю її структури, функціонуванням у мові та мовленні, її діалектичним зв'язком з емоційними проявами людської психіки. Людська свідомість прагне, як відомо, не лише до об'єктивного відображення світу. Для нього також характерна і оцінна діяльність, яка пов'язана з прагматичним фактором у самому широкому сенсі. Оцінка – це результат праці та взаємозв'язку суб'єкта та об'єкта. Суб'єкт дає оцінку на основі стереотипів, що існують в його індивідуальній «картині світу». Суб'єкт сам створює шкалу оцінки у залежності від своїх уявлень. Оцінка – це свідотство про ступінь пізнання світу. У процесі вербалізації категорія оцінки розповсюджується на всю мову, пронизує усі її рівні.

Також оцінка виступає як суперкатегорія, оскільки вона включає аспекти різних рівнів та різної семантичної глибини. Найбільш послідовно оцінка виявляється у лексичному складі мови, оскільки вона відображає ті зміни, що відбуваються у суспільстві.

Для актуалізації когнітивно-дискурсивного потенціалу оцінки важливе значення має взаємозв'язок лексичних одиниць з контекстом. Нерідко лексичні одиниці, нейтральні на мовному рівні, набувають оцінного смислу в контексті.

Існує три види взаємодії контексту та оцінного висловлювання: контекст впливає на оцінне висловлювання, змінюючи його оцінку; оцінне висловлювання впливає на контекст, трансформуючи характер оцінки останнього; оцінне висловлювання і контекст здійснюють органічний вплив, жодна зі сторін не домінує.

Контекстуальна обумовленість когнітивно-дискурсивного потенціалу оцінки свідчить про те, що він може актуалізуватися у мікро- та макроконтексті.

Вираження оцінки в мікро- та макроконтекстах різного об'єму відбувається як експліцитно, так і імпліцитно. На дискурсивному рівні оцінний «арсенал» задає конкретні параметри, формуючи «оцінний» (у нашому випадку – художній) дискурс.

У художньому дискурсі задіяні такі види оцінних стратегій: універсальна, етнокультурна, індивідуальна. Якщо сутність універсальних стратегій складається з загальних закономірностей побудови дискурсу, то два останніх різновиди стратегій характеризуються етнічною, лінгвокультурологічною приналежністю суб'єкта мовлення, його індивідуально-психологічними якостями.

Оцінна позиція мовця завжди залежить від канонів, що властиві епосі: з текстів можна вивести загальну ціннісну орієнтованість соціуму, так як оцінка визначає світогляд, інтерпретацію досвіду індивідів і є важливим фактором їх поведінки, у тому числі і мовної.

Проблема вивчення оцінних значень та засобів їх вираження у мові дуже багатопланова тема, ми вважаємо, що кожне питання, що було висвітлене у даному дослідженні, може стати предметом окремого вивчення при умові розширення об'єму мовного матеріалу та залучення мовних засобів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азнаурова Э. С. Очерки по стилистике слова. Ташкент : ФАН, 1973. 405 с.
2. Антонченко Т. М. Основні тенденції аксіологічних змін у семантичній структурі американізмів : дис. канд. філол. наук : 10.02.04. Київ, 2000. 229 с.
3. Арнольд И. В. Стилистика современного английского языка. Москва : Просвещение, 2007. 300 с.
4. Арутюнова Н. Д. Об объекте общей оценки. *Вопросы языкознания*. 1985. № 3. С. 13–24.
5. Арутюнова Н. Д. Понятие пресуппозиции в лингвистике. *Серия литературы и языка*. 1973. Т. 32. № 1. С. 84–89.
6. Арутюнова Н. Д. Сравнительная оценка ситуаций. *Серия литературы и языка*. 1983. Т. 42. № 4. С. 330–341.
7. Арутюнова Н. Д. Типы языковых значений: Оценка. Событие. Факт. Москва : Наука, 1988. 341 с.
8. Арутюнова Н. Д. Язык и мир человека. Москва : Языки русской культуры, 1999. 896 с.
9. Буяр І. Є. Лінгвокультурна і гендерна диференціація у вираженні оцінки (на матеріалі британського та американського національних варіантів сучасної англійської мови). *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки*. 2013. Вип. 32(1). С. 17–20.
10. Вовченко А. М. Інтерпретація тексту і реалізація закладених автором смислів. Наукова спадщина Ю. О. Жлуктенка та сучасне мовознавство. 2000. С. 57–60.
11. Вольф Е. М. Функциональная семантика оценки. Москва : Наука, 2012. 228 с.

12. Вороновська Л. Універсальні та специфічні особливості визначення ознак художнього дискурсу. Теоретична і дидактична філологія. 2015. Вип. 20. С. 155–166.
13. Гуйванюк Н. В. Емоційно-оцінна лексика в словнику буковинських говірок. *Мовознавчий вісник*. 2011. Вип. 12-13. С. 88–90.
14. Іщенко Н. Г. Конотація в системі мови й у системі мовлення. Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. *Серія : Філологічні науки*. 2005. Вип. 95 (2). С. 4–7.
15. Казак С. П. Оцінний компонент соматикону емоційного реагування персонажа. *Науковий вісник кафедри Юнеско КНЛУ. Серія: Філологія*. 2014. Вип. 29. С. 182–190.
16. Коновал І. І. Емотивно-оцінний потенціал просторічної лексики в ідіолекті Олександра Довженка. Література та культура Полісся. *Серія : Філологічні науки*. 2018. Вип. 93. С. 163–171.
17. Космеда Т. А. Аксіологічні аспекти прагмалінгвістики: формування і розвиток категорії оцінки. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2000. 350 с.
18. Коць Т. Оцінність як лінгвістична категорія: вербальна реалізація і стилістична диференціація. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика*. 2021. № 1(29). С. 18–20.
19. Крищук В. Оцінка як предмет мовознавчих студій. *Філологічний дискурс* : зб. наук. пр. 2015. Вип. 1. С. 74–78.
20. Островська О. М. Дієслівна оцінка в структурі художнього тексту та її когезійний потенціал. Міжнарод. науково-метод. конф. викладачів іноз. мов вузів «Проблеми лінгвістики та лінгвометодики». Львів : Львівський державний університет. 1992. С. 137–138.
21. Перебийніс В. І. Варіативність словозмінних форм англійського дієслова. *Вісник КДЛУ. Серія «Філологія»*. 2000. Т. 3. № 1. С. 13–19.

22. Підлісний М. М. Проблеми аксіології та шляхи їх вирішення: моногр. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2020. 164 с.
23. Приходько Г. І. Категорія оцінки в контексті зміни лінгвістичних парадигм. Запоріжжя : Кругозір, 2016. 200 с.
24. Приходько Г. І. Лінгвокультурні параметри феномену конотації. Науковий журнал Львівського державного університету безпеки життєдіяльності «*Львівський філологічний часопис*». 2022. № 11. С. 182–188.
25. Приходько Г. І. Оцінний компонент у семантичній структурі слова. Вісник Житомирського державного університету. *Серія : Філологічні науки*. 2009. Вип. 45. С. 44–47.
26. Приходько Г. І. Оцінка і комунікація: посіб. для студ. та аспір. Вінниця : Нова Книга, 2013. 168 с.
27. Проскуркіна С. М. Семантико-синтаксична структура оцінного висловлення. *Мовознавство*. 1995. С. 21–24.
28. Селіванова О. О. Актуальні напрямки сучасної лінгвістики (аналітичний огляд). Київ : Видавництво Українського фітосоціологічного центру, 1999. 148 с.
29. Чрділелі Т. В. Мовні засоби вираження категорії оцінки в англomовному політичному дискурсі. *Одеський лінгвістичний вісник*. 2017. Т. 1. № 9. С. 250–255.
30. Шапар В. Б. Психологічний тлумачний словник. Харків : Прапор, 2004. 640 с.
31. Шинкарук В. Д. Оцінний компонент в лексичному значенні слова. *Науковий вісник*. 2016. Вип. 248. С. 6–10.
32. Amosova N. N. *English Contextology*. London : LGU Publishing House, 1968. 178 p.
33. Bach K. Conversational Implicature. *Mind and Language*. 1994. Vol. 9. P. 124–162.
34. Bann E. Y. *Discovering Basic Emotion Sets via Semantic Clustering on a Twitter Corpus*. The University of Bath, Hons. 2012. 105 p.

35. Beattie G. W. Planning Units in Spontaneous Speech: Some Evidence from Hesitation in Speech and Speaker Gaze Direction in Conversation. *Linguistics*. 1979. Vol. 17. P. 61–78.
36. Bednarek M. Dimensions of evaluation: Cognitive and linguistic perspectives. *Pragmatics and Cognition*. 2009. Vol. 17(1). P. 146–175.
37. Black M., Chiat Sh. Psycholinguistics without “psycholinguistical reality”. *Linguistics*. 1981. Vol. 19. №1/2. P. 37–61.
38. Breeze R., Olza I. Evaluation in media discourse. European perspectives. Berlin : Peter Lang, 2017. 286 p.
39. Bolinger D. Degree Words. Mouton : A. Colin, 1972. 324 p.
40. Brandt P. A. Cognition and the Semantics of Metathor. *Acta Linguistica Hafniensia*. 1993. Vol. 26. P. 5–21.
41. Canseco-Gonzales E., Shapiro L. P., Zurif E. B., Baker E. Predicate-Argument Structure as a Link between Linguistic and Non-Linguistic Representations. *Brain and Language*. 1990. Vol. 39. P. 391–404.
42. Clyne M. Inter-Cultural Communication at Work: Cultural Values in Discourse. Cambridge : University Press, 1994. 250 p.
43. Dittmann J. Versprecher und Sprachproduktion: Ansätze zu einer psycholinguistischen Konzeption von Sprachproduktionmodellen. *Sprachproduktionmodelle: Neuro-und psycholinguistische Theorien der menschlichen Spracherzeugung*. 1988. P. 35–82.
44. Fodor J. A., Jenkins J. J., Saporta S. Psycholinguistics and Communicational Theory. *Human Communicational Theory*. 1967. P. 160–201.
45. Geeraerts D. Cognitive Semantics and the History of Philosophic-Epistemology. *Conceptualizations and Mental Processing in Language*. Berlin : Max Niemayer, 1993. P. 53–79.
46. Graesser A., Gernsbacher M., Goldman S., Dijk T.A. Discourse Studies: A Multidisciplinary Study. Vol. 1. London : Sage, 1997. P. 292–319.

47. Hare R. M. *The Language of Morals*. London: Oxford Univ. Press, 2012. 202 p.
48. Hudson W. D. *A Century of Moral Philosophy*. New York: Acad. Press, 2018. 186 p.
49. Kerbrat-Orecchioni C. *L'enonciation: de la subjectivite dans la langage*. Paris : A. Colin, 1999. 290 p.
50. Kolegaeva I.M. *Cross-Cultural Transformations of a Text in Linguistically Heterogeneous Communication*. Newsletter. 2016. № 4. P. 4 – 12.
51. Kress G., Leite-Garcia R., van Leeuwen T. *Discourse Semiotics. Discourse Studies: A Multidisciplinary Study*. Vol. 1. London : Sage, 2017. P. 257–291.
52. Krysanova T., Bialyk V., Gusak L., Khudolii A. *Multimodal Character of Cinematic Emotions. Ukraine – Canada : Modern Scientific Studies: collective monograph (in three books). Book 3*. Lutsk: Vezha-Druk, 2018. P. 77–85.
53. Lewandowska-Tomaszczyk B. *Negativity as a Cognitive and Intereactional Concept*. *Studia Anglica Posnaniensia XXXIII*, 1998. P. 265–280.
54. Myroniuk T. *Evaluative Responses in Modern English Fiction*. *Advanced Education*. 2017. Vol. 8. P. 103–108.
55. Nowell-Smith P. H. *Ethica*. New York, Philicophical Library: Acad. Press, 2017. 283 p.
56. Obenauer H.-G., Zribi-Hertz A. *Grammaire et variation: A propos de la comparaison linguistique dans le cadre des “Principes et parametres”*. *Structure de la phrase et theorie du liage*. Saint-Denis, 2012. P. 7–27.
57. Osgood Ch. E., Sebeok Th. A. *Psycholinguistics: A Survey of Theory and Research Problems*. London : Indiana Univ. Press, 1995. 307 p.
58. Prihodko A. *Cognitive-communicative organization of the evaluative frame*. *Lege Artis*. 2016. Vol. 1(1). P. 275–308.
59. Riffaterre M. *Stylistic Context*. New York : Word, 2006. 218 p.
60. Rosch E. N. *Cognitive Representantion of Semantic Categories*. *Journal of Experimental Psychology*. 1975. Vol. 104. P. 192–233.

61. Slama-Cazacu T. Psycholinguistics and Linguistics: Old Relationships and Promising Prospects. Proc. of the XIIIth International Congress of Linguistics. Tokyo, 2013. P. 305–316.
62. Straight H. S. Processing. International Encyclopedia of Linguistics. Vol. 3. New York : Acad. Press, 2012. P. 321–322.
63. Taylor J. R. Linguistic Categorization. Prototypes in Linguistic Theory. Oxford : Clarendon Press, 2019. XIII. 270 p.
64. Wang Y., Xu J. The interrelation between evaluative categories and evaluated items. Linguistics and the Human sciences. 2013. Vol. 8(1). P. 29–61.
65. White P. R. R., Tracy K., Sandel T. Appraisal Theory. The International encyclopedia of language and social interaction. 2015. P. 1–8.
66. White P. R. R., Rocci A; Saussure L. Evaluative contents in verbal communication. Verbal communication. 2016. Vol 3. P. 77–96.
67. Wierzbicka A. Semantic Primitives. Frankfurt: Athenaum-Verl., 1992. 235 p.
68. Wright G.H. von. Norm and Action. Alogical Enquiry. London : Routledge & Kegan, The Humanities Press, 1993. 214 p.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

69. Aldington R. *Death of a Hero*. London : Sphere, 1968. 376 p.
70. Bellow S. *Herzog*. New York : Wicking Press, 1969. 341p.
71. Christie A. *Endless Night* London : Publ. by Collins, 1967. 224 p.
72. Durrell G. *The Whispering Land*. Львів : Просвіта, 1969. 203 p.
73. Fitzgerald F. S. *Volume – One of the Last Uncollected Stories*. New York : Scribner, 1989. 775 p.
74. Fowles J. *The French Lieutenant's Woman*. London : Granada Publ., 1977. 287 p.
75. Greene G. *Our Man in Havana*. New York : Viking Press, 1998. 274 p.
76. Hailey A. *Airport*. Garden City, New York : Doubleday, 1968. 440 p.
77. Hemingway E. *A Farewell to Arms*. Moscow : Progress Publishers, 1976. 320 p.
78. Henry O. *Selected Stories*. Moscow : Progress Publishers, 1977. 375 p.
79. London J. *Selected Stories*. Moscow : Foreign Language Publishing House, 1963. 329 p.
80. Mansfield K. *Selected Stories*. Moscow : Foreign Languages Publishing House, 1979. 183 p.
81. McInnes C. *City of Spades*. New York : Macmillan, 1998. 255 p.
82. Mikes G. *The Little Cabbages*. London : A. Wingat, 1995. 155 p.
83. Murdoch I. *The Sacred and Profane Love Machine*. New York : Viking Press, 1974. 374 p.
84. Steinbeck J. *Travels with Charley*. New York : Viking Press, 1962. 246 p.
85. Vonnegut K. Jr. *Player Piano*. New York : Charles Scribner's Sons, 1992. 295 p.
86. Warren R. P. *All the King's Men*. San Diego : Harcourt Brace Tovanovich, 1982. 438 p.

SUMMARY

The presented paper is dedicated to the analysis of the interaction of evaluation and context in literary discourse.

The object of the study is the constitution of evaluation under the influence of the context in the literary discourse.

The purpose of the work is revealing the peculiarities of verbalization of evaluation in the micro-, macro- and mega-context

The evaluation category is one of the most important semantic categories of the language. It is studied in close connection with the concept, emotion, thinking, which traditionally belong to the sphere of philosophy, psychology, logic. Linguists are interested in evaluation (mainly emotional) from the point of view of its identification, categorization in the lexical-semantic system of language: reflection in the component structure of its semantics, distribution by different types of vocabulary, participation in the creation of a worldview and its semantic interpretation, real functioning in speech. The vocabulary of all developed languages of the world contains words that express the evaluative attitude of the linguistic community to the phenomena of the surrounding environment and thus represent linguistic universality. Intensive development of certain aspects of axiology, as well as numerous explorations of a general theoretical nature, stimulated significant interest in axiological issues, which significantly supplemented our modern ideas about evaluation.

Key words: *axiology, assessment category, assessment classifications, context, micro-context, macro-context, thematic context*

**Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ**

Я, _____ Дубініна Поліна Володимирівна _____,
студент(ка) 2 курсу магістратури, форми навчання _____ денної _____,
факультету _____ іноземної філології _____, спеціальність _____ 035 Філологія _____,
освітньо-професійна програма _____ Мова і література (англійська) _____, адреса
електронної пошти _____ dubininar@gmail.com _____,

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему
«Вербалізація категорії оцінки в контексті сучасного англomовного
художнього дискурсу» відповідає вимогам академічної доброчесності та не
містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі
змістом яких ознайомлений/ознайомлена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є
ідентичною її друкованій версії;

- згоден/згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям
академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою
Інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї
системи.

Дата 15.11.2023

Підпис _____ Дубініна П. В.